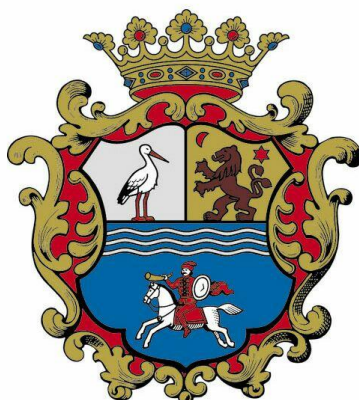

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Rövidített változat

Készítették:

Város-Teampannon Kft (Budapest) és
a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal (Szolnok)

a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács
028/2010.(VII.08.) számú határozatával
elfogadott dokumentum alapján

Tartalomjegyzék

A.) HELYZETFELTÁRÁS	4
I. A külső környezet jellemzői	4
II. Belső környezet jellemzői	4
II.1. Természeti, táji adottságok	4
II.2. Környezeti állapot, környezeti erőforrások	5
II.2.1. Vízügyi tényezők	5
II.2.2. Egyéb környezeti tényezők	5
II.2.3. Energiaforrások	6
II.3. Természet- és tájvédelem	6
II.4. Épített környezet és kulturális örökség	7
II.5. Gazdasági bázis	7
II.5.1. A megye gazdasági összeteljesítménye	7
II.5.2. Ipar	8
II.5.3. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, állattenyésztés, halászat, vadászat	8
II.5.4. Logisztika	8
II.5.5. Turizmus	8
II.5.6. A gazdaság külső-belső kapcsolatai	9
II.5.7. Telepítési tényezők, innovációs potenciál, versenyképesség	9
II.6. Társadalmi környezet	10
II.6.1. Népesedési viszonyok változása	10
II.6.2. A megye gazdasági helyzetének alakulása	10
II.6.3. Társadalmi és foglalkoztatási viszonyok változása	11
II.6.4. Humánerőforrások, demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	11
II.6.4.1. Jövedelmi viszonyok	11
II.6.4.2. Kisebbségek helyzete	12
II.6.5. A települések intézményi felszereltsége, lakásviszonyok	12
II.7. Közlekedési infrastruktúra	13
II.7.1. Közúthálózat	13
II.7.2. Vasúthálózat	13
II.7.3. Vízi közlekedés	13
II.7.4. Légi közlekedés	14
II.8. Közüzemi infrastruktúra	14
II.8.1. Víziközmű-ellátás	14
II.8.2. Hulladékgyűjtés	15
II.9. Településhálózati adottságok	15
II.9.1. A megye három pólusa	15
II.9.2. Tisza-mente	16
II.10. A megye terület-felhasználása, térszerkezete	16
SWOT ANALÍZIS	17

B.) JAVASLATTEVŐ FÁZIS	19
I. Célok – prioritások	19
I.1. Jövőkép	19
I.2. Célrendszer	19
II. Fejlesztési javaslatok	28
I. Dinamikus tranzitársággé válás	28
<i>I.1. Az elérhetőség fejlesztése</i>	28
<i>I.2. Differenciált gazdaságfejlesztés előmozdítása</i>	30
<i>I.3. Agrárfejlesztés</i>	32
<i>I.4. Turizmusfejlesztés</i>	33
II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente	35
<i>II.1. A Tisza-mente fejlesztése</i>	35
<i>II.2. A Tisza-mente turisztikai fejlesztése</i>	36
III. Hárompólusú megye kialakulása	37
<i>III.1. A megye gazdasági centruma hatásának kiterjesztése</i>	37
<i>III.2. A megye észak-keleti területének fejlesztése</i>	37
<i>III.3. Térségi együttműködések elmélyítése</i>	39
<i>III.4. Vidékfejlesztés</i>	40
IV. Képzett, egészséges népesség	41
<i>IV.1. A tudásbázis erősítése</i>	41
<i>IV.2. A népesség egészségi állapotának javítása</i>	43
V. Felzárkózó társadalmi csoportok	44
<i>V.1. A szolidáris társadalmi törekvések támogatása</i>	44
<i>V.2. A biztonság növelése</i>	46
VI. Kiváló állapotú környezet	47
<i>VI.1. A környezetbiztonság növelése, a környezet állapotának javítása</i>	47
<i>VI.2. Az infrastrukturális felzárkózás folytatása</i>	48
<i>VI.3. Öntözésfejlesztés</i>	50
III. A terület-felhasználás megyei alapelvei	52
IV. A koncepció térségi vonatkozásai	54
V. A koncepció megvalósítását segítő eszköz- és intézményrendszer	56

A.) HELYZETFELTÁRÁS¹

I. Külső környezet jellemzői

A megye fejlődési dinamikája a 2001-2007. közötti időszakban jelentősen meghaladta az országos átlagot, így leszakadása mérséklődött. E tendencia háttérében elsősorban a kedvező nagytárségi pozíciója, a részben ma is versenyképes ipari termelés hagyományai és a kisebb-nagyobb munkaerőpiaci központként működő városok nagy száma áll. A megye meghatározó adottságai, a hét megyével határos tranzithelyzet és a budapesti agglomerációhoz közeli fekvés is ezt erősítették. Mindezek ellenére a megye társadalmi-gazdasági fejlettség tekintetében jelenleg is jelentős hátránnyal bír az ország fejlettebb régióihoz képest; 2007. évben a 15. helyen állt a megyék rangsorában.

A megye közlekedés-földrajzi pozícióját kis mértékben gyengítette az M3-as autópálya Nyíregyházáig és az M5-ös autópálya Szegedig történő meghosszabbítása. A nyugat-európai trendek a vasúti szállítás reneszánszára utalnak, ami a megyének a jövőben jó lehetőséget jelent. Jászberény és a Jászság relatív pozíciója Szolnokhoz képest erősödött, az M3-as gyorsforgalmi út közelsége miatt.

A globális folyamatok a Tisza jelentőségére irányítják a figyelmet. A Tisza-menti térség perifériális helyzete, gazdasági leszakadása nagymértékben összefügg a Tisza víz- és tájrendszerének rossz használatával, valamint a folyóban rejlő vízgazdálkodási, turisztikai, tájgazdálkodási és az ebből fakadó jövedelemtermelési lehetőségek kihasználatlanságával. A Tisza-tó térsége az ország 7 kiemelt üdülőkörzeteinek egyike, mégis az ország egyik legelmaradottabb kistérsége. Az ország egyik legfontosabb nemzetközi turisztikai területének számító Hortobágy települései is jelentős társadalmi-gazdasági hátrányokkal küzdenek.

II. Belső környezet jellemzői

II.1. Természeti, táji adottságok

A megye felszíne egyenletes síkság, amelyet alacsony szintkülönbségek jellemeznek. Fő vízfolyása a Tisza, jelentősebb mellékfolyói: a Zagyva, a Hármas-Körös. A megye természeti viszonyait a folyószabályozás, amely elsősorban a nagyüzemi mezőgazdaság feltételeinek megteremtését szolgálta, radikálisan megváltoztatta, így a folyókban gazdag térség száraz, gyér lefolyású, egyes részei erősen vízhiányosak. A szárazságot növeli, hogy az ország csapadékban legszegényebb területei is részben a megyében vannak.

A megye talajadottságai kifejezetten jónak tekinthetők, elsősorban a Jászságban, Kunmadaras környékén, valamint Túrkeve, Törökszentmiklós, Tiszaföldvár és Kunszentmárton térségében. Ennek ellenére a mezőgazdaság jövedelmezősége alacsony, a nagy kiterjedésű, jó minőségű termőföldek kevés megyei lakos és vállalkozó számára biztosítanak megfelelő megélhetést.

A szántóföldi termelés szempontjából alacsony termékenységű talajok is előfordulnak: a Hortobágy terméketlen pusztái, a szolnoki ártér egyes részei, Újszász környéke, a Jászberénytől északra fekvő területek, valamint a Karcag-Túrkeve-Mezőtúr tengelyben fekvő területek egyes részei. Azonban ezen területek többségén is a szántó földhasználat a meghatározó. A gyepek és az erdőterületek kiterjedése a megyében igen alacsony, mintegy 10-11%. A kert, a szőlő és a gyümölcsös területek aránya elenyésző.

¹ A fejezet a 218/2009.(X.6.) Korm.rendelet előírásainak megfelelően, a Város-Teampannon Kft (Budapest) által készített *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Stratégiai Program megújítása – Vizsgálatok (2010) c. dokumentum 2.31. A helyzetfeltárás összefoglalása c. fejezet alapján készült.*

A szántóföldi növénytermesztés uralkodó voltából adódóan a tájat a nagy, egybefüggő táblák, az erős kultúrstryepp jelleg jellemzi. A térséget néhol telepített akácos, a laposabb, szikes területeken rétlegetelő, esetleg ligeterdők szakítják meg. A folyókhoz, árterekhez, illetve a mélyebben fekvő területekhez közeledve ezt a homogén tájképet a mozaikosabb jelleg váltja fel. A Tisza, a Hármas-Körös, valamint a Tisza-tó környékének ártéri ligeterdői kapnak meghatározó szerepet.

II.2. Környezeti állapot, környezeti erőforrások

II.2.1. Vízügyi tényezők

A megye legtöbb környezeti konfliktust okozó tényezője, de egyúttal legfontosabb erőforrása is a víz. Az árvíz, belvív, és az aszály szinte folyamatosan követik egymást, ami jelentős pénzügyi erőfeszítéseket követel anélkül, hogy a fenyegetettség érdemben csökkenne.

Az árvízvédelmi fővédművek állaga folyamatosan romlik. Összességében a töltéskoronák csak 46 %-a megfelelő, míg a rézsűburkolatok alig 17 %-a teljesíti az elvárásokat. A vízügyi hatóságok célkitűzései: a Hármas-Körös jobb parti és a Tisza jobb parti árvízvédelmi fővédvonal fejlesztése, a hullámtér rendezése a Tisza Kisköre-Szolnok és Solnok-Szeged közötti területén, árvízvédelmi fejlesztések a Tiszán Tószeg és Tiszajenő között, továbbá a Zagyván Solnok és Zagyvarékas térségében.

Az árvízvédelemmel kapcsolatban ki kell emelni a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztését (VTT). A fejlesztések leglátványosabb része az árvízi tározók létesítése. A tiszaroffi tározó elkészült, a hanyitizsasülyi, nagykunsági építés alatt áll, megvalósulásuk 2012-re várható. További tározót terveznek Nagykörű térségében. Az érintett településeket hátrányosan érinti, hogy a legújabb VTT a kapcsolódó települési infrastrukturális fejlesztéseket csak részben tartalmazza.

A megye teljes területén különböző mértékű problémákat okoz a belvív. A térséget ugyan sűrűn behálózzák a csatornák, azonban egyes csatornák állapota leromlott, így a vízelvezető képességük jelentősen lecsökkent.

A megye felszíni vízkészletének jelentős részét tárolja a Tisza-tó. A víz tárolásában szerepet játszanak a belvíztározó tavak (köztük is a holtágak), valamint a halastavak. A meglévő és tervezett árvízi tározók, valamint a szükségtározók a káros víztöbblet tárolására létesültek. A megvalósult tiszaroffi víztározó kizárólag a nagy árvizek szintjének mérséklését szolgálja, így a beruházás a megye víz- és tájgazdálkodásának javításához nem járul hozzá.

Felszín alatti vizekben szintén gazdag a megye, közel 160 ivóvízkút működik. Azonban a felszín alatt távlati ivóvízbázis nem található. A megye igen gazdag hévíz kutakban (több mint 80 működő kút) és ásványvíz-, valamint gyógyvíz kutakban (21 kút) is.

II.2.2. Egyéb környezeti tényezők

A megye területén a többi környezeti tényező állapota összességében az átlagnál jobbnak mondható, ami különösen a turisztikai fejlesztések szempontjából kedvező. A légszennyező telephelyek jelentős része Solnok, Jászberény, Martfű és Mezőtúr ipari körzeteihez kapcsolódik. A közlekedés, az ipar és télen a lakossági fűtés lokálisan befolyásolja egy-egy adott település levegőminőségének alakulását. A mérőhálózat nem kiépített, csupán Jászberény és Solnok esetében van folyamatos mintavétel. A zajterhelés legfőbb okozója a tranzitforgalom, továbbá a nagyobb iparterületek termelési zaja (legfőképpen Solnok, Mezőtúr, Törökszentmiklós, Jászberény területén). A jelentősebb talaj- és talajvízszennyező létesítmények Solnok és Törökszentmiklós térségében helyezkednek el.

A Tisza vízminősége általában tűrhető, illetve jó kategóriájú, a Zagyva szennyezett, illetve erősen szennyezett, a Tarna tűrhető, a Hortobágy-Berettyó pedig szennyezett, illetve tűrhető vízminőség kategóriába esik bizonyos szennyezőanyagok tekintetében. Szennyező forrás a közvetett és közvetlen kommunális és ipari szennyvízbevezetés. Az öntöző és belvízcsatornák vízminősége a szennyvízbevezetés tényétől függ.

II.2.3. Energiaforrások

Az energiaellátás a jövőben jelentős változások előtt áll, és ez a megyét alapvetően újrapozícionálhatja. A megyében kiváló lehetőségek vannak a megújuló energiaforrások terén. Ennek elsősorban nem a közvetlen piaci értékesíthetőség szempontjából van jelentősége, hanem az energiafüggség csökkenésében és a versenyképesség dinamikus javításában. Rövid távon a geotermikus energia, a szélenergia, és a biomassza energia, hosszabb távon a napenergia is mértékadó tényezővé válhat.

A szélenergia hasznosítása megkezdődött és új szélerőművek telepítése is tervezett. A biomassza energia felhasználásában jó lehetőségek vannak, hiszen a megye több mint $\frac{3}{4}$ -e szántóföldi művelés alatt áll. Szolnokon és Szászberken biomassza erőmű létesítését tervezik. A megye adottságainak köszönhetően a geotermikus energia hasznosításában is jó lehetőségekkel rendelkezik. A napenergia hasznosítása a magas költségek miatt még nem versenyképes.

A megyében csak kis mennyiségben fordulnak elő a síkvidékekre jellemző nem megújuló energiaforrások, a kőolaj és a szénhidrogén, így a megye szinte 100 %-os energiaimportra szorul. A megye területén 23 kútnál történik e nyersanyagok kitermelése.

II.3. Természet- és tájvédelem

A megye területén jellemzően a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó, így kevés a védett terület. Védett természeti területek: Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park peremterületei a megye határa mentén, Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet, Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet, Tiszaigari Arborétum Természetvédelmi Terület, Zádor-híd környéke Természetvédelmi Terület, Kecskeri-pusztá Természetvédelmi Terület, Tiszakürti Arborétum Természetvédelmi Terület a Tisza mentén, illetve szintén inkább a megye határainál.

A Natura 2000 területeket az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet jelölte ki. A program a rendelet melléklete szerint a megye nagyobb részét, 57 települést érint.

Gazdálkodási kategória az érzékeny természeti területek kijelölése, melynek célja a természeti ökológiai szempontból érzékeny földrészekeken természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészek kijelölése. Ennek 2009. évi felülvizsgálata a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) meghatározása, amely alapján az új támogatási programot is meghirdették. A vonatkozó törvény és az MTÉT között nincs összhang, sem az elnevezésben, sem az érintett területek esetében. A vonatkozó jogszabály melléklete alapján a következő érzékeny természeti területek érintik a megyét: Hevesi-sík, Gerje-Perje-sík, Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája, Tisza homokhátsági vízgyűjtője, Dévaványa környéke, Hajta és Tápiómente, Bihari-sík, Gyulai-Dobozi ártér.

Az OTrT elsősorban a NATURA 2000 területeket és a védett természeti területeket is figyelembe véve jelölte ki az országos ökológiai hálózat területét.

A tájképvédelem általános szabályait a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény határozza meg. Az országos jelentőségű tájképvédelmi területek Hortobágy területén, illetve a megyében szétszórtan található. Mindezt a készülő megyei területrendezési terv, mint térségi tájképvédelmi terület övezete, igyekszik egy rendszerbe szervezni a Tisza, a Zagyva, a Hármas-Körös mentén, illetve a Mezőtúr-Karcag tengelyen.

II.4. Épített környezet és kulturális örökség

A 2009. májusi hivatalos nyilvántartás alapján 213 műemlék és 2211 régészeti lelőhely található a megyében. A legtöbb védett érték egyházi jellegű, a műemlékek több mint felét alkotják. Jelentős számban szerepelnek műalkotások és népi építészeti emlékek is. A legtöbb régészeti lelőhely Őcsöd területén található 205 helyszínnel, de jelentős mennyiségű lelőhely van Túrkevény (158), Kunszentmártonban (168), Mesterszálláson (89), Szolnokon (72), Jászberényben (76), Szelevényben (71), Tiszafüreden (52), Tizsakürtön (43), Nagyivánban (46), Kengyelen (50), Tiszasason (31) és Mezőtúron (34). A kiemelten védett lelőhelyek országos védelemben részesülnek, amelyből 5 található a megyében. Területi védelmet 20 lelőhely élvez a megyében. Régészeti szempontból nagy jelentőséggel bírnak a kunhalmok.

Az OTTrT kijelölte a kulturális szempontból kiemelten kezelendő területek övezetét, melyet a megyei területrendezési terv az Oktatási és Kulturális Minisztérium adatszolgáltatása alapján történeti és világörökségi területbe sorol be. Történeti települések: Jászberény, Jászapáti, Szolnok, Kunhegyes, Kisújszállás, Túrkeve, Mezőtúr. Világörökségi területtel érintett települések: Tiszafüred, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag. A megyei területrendezési terv módosításának tervezete további települések szerkezetét javasolta védelemre: Jászság településeinek többsége, egyes tiszazugi, nagykunsági és Szolnok környéki települések.

II.5. Gazdasági bázis

II.5.1. A megye gazdasági összeteljesítménye

A megye összeteljesítménye a bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulás tekintetében meglehetősen gyenge. Az egy főre jutó GDP Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ötödik legalacsonyabb a megyék között, az országos átlagnak alig 65%-a (2007).

A kistérségek gazdasági helyzetére vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a legjobb eredményekkel bíró Szolnoki kistérség mellett a Jászberényi kistérség van a második legjobb pozícióban. Ugyanakkor a Jászság adataiból az is kitűnik, hogy egy korábbi korszak iparosításának az eredményét élvez. Szolnok környékének helyzete ellentmondásos, mivel a kistérség adatai kisebb eltérést mutatnak a megye többi térségéhez képest, mint az ország más területein.

A többi kistérség adatai nem mutatnak egyértelmű tendenciákat, de az országos és a megyei átlaghoz képest kedvezőtlen helyzetben vannak. A legrosszabb mutatók az ország belső perifériájaként jellemezhető Tiszafüredi és Törökszentmiklósi kistérségekben található, de sok tekintetben problémás Kunszentmárton és Karcag térsége is. Törökszentmiklósnak Szolnok közelsége miatt valamivel több esélye van a lassú felzárkózásra. Azonban a nagyon nehezen megközelíthető Tisza menti települések számára ez nem jelent előrelépést, mivel a kisváros valójában nem lesz képes kiforrott alközponti szerepet betölteni. A Mezőtúri kistérség az adatok alapján közepes fejlettségű térségnek tekinthető.

II.5.2. Ipar

A megyében az országos átlagnál jóval magasabb az ipari foglalkoztatottság aránya. A bruttó hozzáadott érték (GDP) ágazati megoszlásán belül az ipar, építőipar 35,7 %-ot tesz ki. Ez egyrészt olyan hagyományos ágazatok továbbélésére vezethető vissza, mint a jászberényi központú háztartásigép-gyártás, a törökszentmiklósi központú mezőgazdasági gépgyártás, a Szolnok központú vasúti járműjavítás, a Martfűhöz kötődő cipőgyártás, vagy az egyre csökkenő szerepű élelmiszeripar. A megye területén számos új nagyfoglalkoztató is megtelepedett (Jászfényszaru, Tószeg, Karcag). A hagyományos nagyfoglalkoztatókhoz kisebb beszállítók is kapcsolódnak, melyek jelentős részben a korábbi szocialista nagyvállalatokból történő kiválással jöttek létre.

II.5.3. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, állattenyésztés, halászat, vadászat

A megye az ország 2. legjelentősebb mezőgazdasági régiójának részét képezi. A megyében található a régió termőterületének 31,7%-a. A mező-, erdő-, vad- és halgazdálkodás a bruttó hozzáadott érték 8,2%-t termeli meg, ami országos viszonylatban igen magasnak számít.

A megye termőföldhasználatának meghatározó sajátossága a termőterületeken belül a mezőgazdasági területek közel 90%-os aránya, ezen belül pedig a szántó területek országosan igen magas aránya (kb. 76%). Az erdőterületek aránya 11%, ez több mint 50%-kal, elmarad az országos átlagtól. A megye adottságaihoz képest igen alacsony, csupán 11%-ot tesznek ki a gyepterületek. Szintén elenyésző az ültetvények aránya. Az állattenyésztés és a halászat gazdasági jelentősége is messze elmarad a lehetőségektől.

A gabonafélék közül legnagyobb arányú a búzatermesztés: a megye betakarított szántóterületeinek 34%-án búzát termeltek. Több fejlesztési dokumentumban is megjelenik a rizstermesztés fejlesztése (mintegy 1300-1400 hektáros bővítés). A megyében még jelentéktelen arányt képvisel a biotermesztés, alacsony a mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó hozzáadott érték is. Elindultak a birtokkoncentrációs folyamatok, melyek pozitív eredményként valószínűsítik a versenyképes üzemméretek létrejöttét, negatív hatásuk ugyanakkor a családi gazdaságok piacról való kiszorulása lehet.

II.5.4. Logisztika

A megyeszékhely jelentős hagyományai ellenére a megye országos pozíciója logisztikai szempontból nem túl kedvező. A megyében egyáltalán nincs minősített logisztikai szolgáltató központ, még helyi jelentőségű sem. Szolnokon kombiterminál működik, de ez sem rendelkezik minősítéssel. E minősítés megszerzése – lehetőleg az intermodális kategóriában – fontos lenne a befektetővonzó képesség növeléséhez. Az országos intermodális logisztika-fejlesztési koncepció Kunmadarassal nem számol, így ott a regionális, vagy a helyi logisztikai szolgáltató központ minősítés megszerzése lehet cél.

II.5.5. Turizmus

A megyét adottságai alapján nem sorolhatjuk a legvonzóbb turisztikai célterületek közé. A különféle turisztikai ágazatok fejlesztését lehetővé tevő fontosabb potenciálok: a termál- és gyógyvizek, az élővizek, a védett természeti értékek, a rendezvények, a falusi vendéglátás és a kulturális örökség. A megye turizmusának alapvető fejlődési iránya a termál- és gyógyturizmus fejlesztése, amely elősegíti a szezon meghosszabbítását, a tartózkodási idő növelését, valamint fizetőképes keresletet vonz.

Jelentős potenciálokkal rendelkezik a Tisza-tó, melyek kihasználását a település-szerkezeti adottságok, a tőkehiány, a térség összehangolt stratégiájának hiánya együttesen hátráltat. A sok kisebb attrakciót magában foglaló kulturális örökség is csak komplex térségi turisztikai csomagként jelenthet vonzerőt egy szélesebb potenciális üdülőközönség számára, hasonlóan a kisebb helyi fürdőkhöz, a természeti értékekhez, a turisztikai célú hajózáshoz, stb.

Az Észak-alföldi régió belül a megye idegenforgalma a szálláshely adatok alapján a középső pozíciót foglalja el. Berekfürdő, Cserkeszőlő, Szolnok, Abádszalók és Tiszafüred települések meghatározóak a vendégek fogadásában.

Jász-Nagykun-Szolnok Megye Turizmusfejlesztési Stratégiai Programja (2007-2013) a megyét „a természetközeli turizmus élményközpontjává” kívánja fejleszteni. Ennek érdekében stratégiai célnak tekinti a megye turisztikai versenyképességének és vonzerejének növelését.

II.5.6. A gazdaság külső-belső kapcsolatai

A megyében számos intézményesített gazdasági kapcsolati hálózat építését célzó kezdeményezés jött létre, ám ezek fontossága kevésbé épült be a fejlesztésért felelős közszereplők tudatába. Figyelmeztető hiányosság, hogy e szerveződések nem jelennek meg olyan információs bázisban, amely alapján a megye ilyen irányú aktivitása nyomon követhető lenne.

Számos szerveződés működik a mezőgazdaságban (termelői csoportok, TÉSZ-ek). Beszállítói hálózatok épültek ki elsősorban az élelmiszer-feldolgozás, a gépgyártás területén (pl. zöldség, gyümölcs, hústermékek a kereskedelmi láncok számára; a Nagykunság területén elsősorban mezőgazdasági gépek; a Jászság területén jellemzően háztartási gépek). Multinacionális cégek beszállítóiként korszerű összeszerelő, vagy alkatrészgyártó vállalkozások tevékenykednek a megyében (mikroelektronika, járműgyártás). A klaszterek kiemelten az ipari technológiai innováció és a (gyógy) turisztikai innováció erősítése érdekében szerveződnek, de szerveződések folynak a logisztika területén és a mezőgazdaságban is. A gyógy turisztikai klaszter innovatív eleme az egészség komplex értelmezése (pl. bio élelmiszerek fogyasztása).

II.5.7. Telepítési tényezők, innovációs potenciál, versenyképesség

A megye nyugati fele mind a kemény (infrastruktúra, munkaerőpiac, ingatlanpiaci kínálat, jogszabályi és adózási feltételek, kedvezmények, támogatások), mind a puha (üzleti környezet, lakókörnyezet) telepítési tényezők vonatkozásában jelentősen kedvezőbb helyzetben van, mint a keleti fele, ugyanakkor a megye egészének helyzete nem túlságosan kedvező.

A fejlesztési dokumentumok és pályázati aktivitási mutatók azt jelzik, hogy a rosszabb helyzetű kistérségek alapvetően a kemény telepítési tényezőkre koncentrálnak, míg a puha tényezők inkább a nagyobb városokban érvényesülnek. A 2007-2009. között elnyert pályázati források körében nagy arányt képviselnek a telephely- és úthálózat-fejlesztések, miközben a gazdasági kapcsolati hálózatfejlesztés elenyésző arányban jelenik meg. Eközben a kemény telepítési tényezők közül kiugró a telephelyek mennyiségi túlkínálata, a településrendezési tervek pedig még további hatalmas potenciális kínálatot tartalmaznak.

Kevesebb, jól felszerelt, jó közlekedési kapcsolattal rendelkező telephely szükséges (elsősorban kistérségi központokban, másodsorban az alközpontokban) különösen olyan településeken, ahol már valamilyen arculat meghatározó zászlóshajó tevékenység működik. Ez jobban segítené a megye gazdaságát és a hatékony forrásfelhasználást.

A település-rehabilitációs és tájrehabilitációs tevékenységeknek (puha tényezők erősítése) rövid távon elsősorban a turizmusfejlesztési befektetések szempontjából van jelentőségük, hosszabb távon azonban ennél jóval szélesebb körűek a pozitív hatások (magasan kvalifikált munkaerő és potenciális vállalkozói kör helyben maradása, szolgáltatási kínálat bővülése, stb).

A megye egyes térségeinek jelenlegi gyenge befektetésvonzó képessége azzal is összefüggésben van, hogy a helyek (tájak), az ott élők képességeit is beleértve, és az ott adekvát, értelmes tevékenységet biztosító gazdasági tevékenységek között nincs érdemi kapcsolat.

A megyében az innovációs potenciál, a kutatás-fejlesztés és innováció (K+F+I) szervezeti, humánerőforrás-háttere gyenge, ugyanakkor mind a ráfordítások növekedése, mind a különféle kezdeményezések azt mutatják, hogy dinamikusan erősödik. Kiemelten jó lehetőségek vannak a logisztika, a jármű- és mezőgazdasági, illetve háztartási gépipar, az egészségturizmus, és az ahhoz kapcsolódó mezőgazdasági tevékenységek (biotermékek) körében. További lehetőségek jelentkeznek a geotermikus és egyéb megújuló energiaforrások területén is. Az innovációs potenciál növekedése és a klaszter-szerveződés, mint intézményi háttér között szoros korreláció áll fenn. A megye jövőbeli kitörési lehetőségei szempontjából meghatározóak a tiszai ártéri komplex tájgazdálkodás vonatkozásában elért kezdeti eredmények (pl. a nagykorú tájközpont).

Támogatandó és erősítendő az a kutató és (elsősorban oktatás) fejlesztő tevékenység, mely a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásának, integrációjának segítésére és az antiszegregációs tevékenység hatékonyságának javítására alkalmas szakemberek kibocsátására irányul.

A megye közepes-gyenge versenyképessége részben külső tényezőktől függ, ám számos területen jó esélye van a kitörésre. A Jászberény-Szolnok tengelyhez hasonló jó kezdeményezések ellenére, a megye jelentős hátrányt szenved az önkormányzati és gazdasági együttműködésekben, illetve a meglévő együttműködések külvilág felé történő kommunikálásában. Rontja a megye versenyképességét a határozott arculat és a hozzá kapcsolódó gazdaságpolitika hiánya. Kiemelten támogatandók a megyében elindult fejlesztések a felsőfokú képzés és a K+F+I tevékenységek terén.

II.6. Társadalmi környezet

II.6.1. Népesedési viszonyok változása

A megye népesedési viszonyai a kilencvenes években az országos trendnél némileg kedvezőbben alakultak, viszont az ezredfordulót követően a népességvesztés üteme rendkívül felgyorsult. Hét év alatt mintegy 5%-kal csökkent a népesség, ezt elsősorban a lakosság egyre tömegesebbé váló elvándorlása okozta. Az ezredfordulót követően felgyorsult a megye lakosságának elöregedése. Az ún. öregedési index szerint 2007. évben az időskorúak száma a gyermekkorúak számát 40%-kal haladta meg.

II.6.2. A megye gazdasági helyzetének alakulása

A megye egészének helyzete a kevés vállalkozás és az országos átlagtól jóval elmaradó egy főre jutó GDP miatt annak ellenére kedvezőtlen, hogy ipari termelése magas, munkanélkülisége pedig nem marad el sokkal az országos átlag mögött. A környezeti tényezők a megye helyzetét nem segítik, mivel jelentős természeti erőforrások a térségben nem találhatóak, a turizmus fejlődésének lehetőségei a természeti és az épített környezet alacsony számú attrakciója miatt korlátozottak.

A vállalkozások mindhárom ágazaton belül – mezőgazdaság, ipar-építőipar, szolgáltatás – a Szolnoki és a Jászberényi kistérségekben sűrűsödnek. Legkevesebb vállalkozás a Mezőtúri, a Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérségekben működik. A megye összes regisztrált vállalkozásának 43%-a a Szolnoki kistérségben működött 2007-ben.

II.6.3. Társadalmi és foglalkoztatási viszonyok változása

A kilencvenes években a megye társadalmi, foglalkoztatottsági és urbanizációs viszonyai ellentmondásosan alakultak, s ennek hatásaként a megye relatív elmaradottsága az országos átlagtól fokozódott. A romló foglalkoztatottsági viszonyokkal szemben jelentős előrelépés következett be a lakosság, illetve a települések civilizációs és kommunális viszonyaiban. Az ezredfordulót követő időszakról rendelkezésre álló információk szerint 2001-2007. között a megye az ország egyik legdinamikusabban és viszonylag folyamatosan felzárkózó megyéje volt.

A munkaképes korú népesség foglalkoztatottsági színvonala mintegy 17%-kal gyorsabban emelkedett, mint országosan. A munkanélküliség országos növekedési tendenciájától 29%-kal elmaradva növekedett a megyei munkanélküliség.

A népesség átlagos képzettségi színvonala ugyancsak a felzárkózás irányába mozdult el, azonban a magasabban képzett népesség arányának növekedése elmaradt az országos ütemtől.

Az országos dinamikát lényegesen felülmúló ütemben folytatódott a települések és a lakások kommunális ellátottságának, civilizációs viszonyainak fejlesztése. Különösen jelentős felzárkózás következett be a közcsatornával, vezetékes gázzal, kábeltelevíziós csatlakozási lehetőséggel, kiskereskedelmi üzletekkel, és az iskolák számítógéppel, internettel való ellátottságában. Az országosnál lényegesen dinamikusabban bővült a személygépkocsi-, és az új személygépkocsi-állomány is. Az általános felzárkózási tendenciával szemben azonban a vállalkozások gyarapodása és a lakásépítés üteme jóval elmaradt az országos trendtől.

II.6.4. Humán erőforrások, demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

A megye városainak népesedési viszonyai rendkívül kedvezőtlenül, a községeknél lényegesen negatívabban alakultak. 2001-2008. között a megye egyik városának sem gyarapodott a lakossága, s csupán Jászfényszaru vesztesége maradt el az országos átlagtól. Jászárokszállás, Tiszaföldvár és Újszász települések népességcsökkenése a megyei átlag alatt maradt. Előbbi városokkal szemben Kunszentmárton, Kisújszállás, Túrkeve, Kunhegyes, Abádszalók, Karcag és Martfű vesztesége az országos átlag több mint ötszöröse volt, évente legalább egy százalék. A megyei népességfogyás tendenciájának egyre intenzívebbé válása alapján feltételezhető, hogy az előbbi városok többségében az ezredfordulót követő évtized vesztesége jóval meg fogja haladni a tíz százalékot.

A megye tájegységei közül a Nagykunság népesedési vesztesége volt a legjelentősebb, mintegy másfélszerese a megyei átlagnak és több mint háromszorosa a kilencvenes éveket jellemző ütemnek. Ennek mintegy 60%-ban a vándorlási veszteség volt az oka, bár a természetes veszteség is növekedett. A megyei lakosság születéskor várható élettartama 1990-2007. között a férfiak esetében közel 3 évvel (68,54 évre), nők esetében 3,5 évvel (76,92 évre) emelkedett.

II.6.4.1. Jövedelmi viszonyok

A személyi jövedelemadókat fizetők ezer lakosra jutó száma 2001-2007. között országosan 4,3%-kal emelkedett, ugyanakkor a megyében 7,3%-kal nőtt ez az érték. Ugyanebben az időszakban az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó alá vont jövedelem – változatlan áron számolva – országosan 29,7%-kal emelkedett, a megyében ugyanakkor – a megyék hét tizedét meghaladó ütemben – 33,7%-kal, tehát közeledett az országos átlaghoz. A megyén belül a Szolnoki és a Jászberényi kistérség jövedelmi adatai emelik a megyei átlagot, míg a legalacsonyabb jövedelmek a Kunszentmártoni, a Törökszentmiklósi, a Tiszafüredi és a Mezőtúri kistérségben figyelhetők meg.

II.6.4.2. Kisebbségek helyzete

A megyében csak cigány kisebbségi önkormányzatok működnek. A kisebbségek helyzetéről statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. A cigány kisebbséghez tartozó állampolgárok jelentős része a megyében is többszörösen hátrányos helyzetben él.

A legsúlyosabb munkanélküliséggel sújtott térségekben egyes települések egyre visszafordíthatatlanabb szegregációs spirálba kerültek. A sok esetben hátrányosan megkülönböztetett emberek lakhatási körülményei és egészségi állapota rosszabb a többségi társadalom tagjaira jellemző átlagnál. A többségi és a kisebbségi társadalom tagjai között mélyülő szakadék öngerjesztő folyamat.

Az egyes települések, a kistérségek, a Leader csoportok és a megye fejlesztési koncepcióiban megfogalmazásra kerül a hátrányos helyzetű cigány kisebbség integrációját segítő programok szükségessége, de egy-egy szórványos és lokális eredményt hozó programon túl javulás helyett romlás tapasztalható e súlyos társadalmi konfliktus esetében.

II.6.5. A települések intézményi felszereltsége, lakásviszonyok

A lakosság egészségügyi ellátását biztosító intézmények férőhelyeinek száma 1990-2007. között jelentős változásokon ment keresztül. A demográfiai folyamatok átrendeződésén túl az intézmények finanszírozási feltételeinek átalakulása, illetve a fenntartási költségek csökkentésének igénye játszott szerepet. A bölcsődei férőhelyek száma közel felére csökkent a megyében. A bentlakásos elhelyezést nyújtó szociális intézmények férőhelyszáma megduplázódott, a működő kórházi ágyak száma közel egyharmadával csökkent.

Az oktatás területén 1990-2007. között lezajlott változások legmarkánsabb mutatója a különböző életkor csoportokba tartozó gyermeklétszámok ellentétes irányú változása. Az óvodás és az általános iskolás korosztályok csökkenésével összefüggésben csökkent az óvodai férőhelyek száma és az általános iskolai tanulók létszáma, előbbi 15%-kal, utóbbi közel 30%-kal. Ugyanakkor a középiskolai tanulók száma mintegy 40%-kal nőtt, a felsőfokú oktatásban részt vevők száma pedig az időszak első periódusában, 1990-2001. között meredeken nőtt (közel ötszörösére), majd előbb lassú, 2005. évtől pedig fokozódó csökkenésnek indult.

A tízezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma azt mutatja, hogy a megyeszékhelyen kívül a Tisza-tó térsége számít üzletekkel legsűrűbben ellátottnak, míg a Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség áll a kistérségek rangsorának végén.

A tízezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma a Tiszafüredi kistérségben a legmagasabb, messze felülmúlja a megyei átlagot. Átlag fölötti a vendéglátóhelyek sűrűsége a Mezőtúri kistérségben is, míg a Jászberényi és a Szolnoki kistérség csupán megközelíti a megyei átlagot. A Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség a legrosszabbul ellátott kistérségnek számít.

A megye kistérségeiben viszonylag kiegyenlített a vezetékes gázfogyasztásba bekapcsolt lakások aránya. A megyei átlag (76,6%) gyakorlatilag megegyezik az országos átlaggal (76,3%), és meghaladja a régió másik két megyéjére jellemző átlagot. Legmagasabb a Szolnoki kistérségben (83,5%), legalacsonyabb a Kunszentmártoni kistérségben (68,2%).

A közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások arányát tekintve kiegyenlített és magas szintű az ellátottság. Nem mondható el ugyanez a szennyvízcsatorna-hálózatba bekötött lakások arányáról. A Tiszafüredi és a Kunszentmártoni kistérségben a legnagyobb a közműöllő. Itt a vízhálózatba bekötött lakások aránya 96%-nál magasabb, míg a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba való bekötés aránya mindössze 33,3%, illetve 35,9%. A csatornázottság szintje a Szolnoki és a Mezőtúri kistérségben a legmagasabb. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya a megyén belül (89,3%) némileg elmarad a régiós (90,9%) és az országos (92,3%) átlagtól.

II.7. Közlekedési infrastruktúra

II.7.1. Közúthálózat

Gyorsforgalmi út nem érinti a megyét, csupán a 4. számú főút egyes szakaszait építették át 2x2 sávossá. A legközelebbi gyorsforgalmi út a Jászságtól északra lévő M3-as, és a Tiszazugi településekhez közel eső M5-ös út. A megye közúthálózatán a napi átlagos forgalom 3004 E/nap, ami igen jelentős, az átlagos magyarországi forgalomnagyság értéknek 89%-a. Ebből meghatározó a tranzitforgalom, amely elsősorban a 4. számú főútra, illetve a 44. és 32. számú főutakra jut, nagyarányú terhelést okozva többek között Jászberény, Fegyvernek, Kenderes és Kisújszállás belterületi szakaszain.

Az országos fejlesztési elképzelések között szerepel a nagy távlatban megvalósuló M4-es, M8-as és M44-es gyorsforgalmi út, amelyek nyomvonala 2003. óta gyakorlatilag változatlan. Szintén változatlanul szerepelnek az új főúti kapcsolatok nyomvonalai (Kunmadaras-Karcag-Füzesgyarmat-Szeghalom, Kisújszállás-Túrkeve-Mezőtúr-Szarvas, Kisköre-Kunhegyes-Kunmadaras) is. Új elem a Tápiómenti főút Budapest felől. Az OTTrT új elemként a 32. sz. főúton Pusztamonostornál, valamint a 46. sz. főúton Törökszentmiklósnál tervez elkerülő szakaszokat.

A korlátozott pénzügyi lehetőségekre tekintettel felülvizsgálatra kerültek az alsóbbrendű úthálózat-fejlesztési elképzelések. A módosításokat a megyei területrendezési terv is érvényesíti.

II.7.2. Vasúthálózat

Jász-Nagykun-Szolnok megye vasúti hálózatának gerincét a IV. sz. páneurópai folyosóhoz tartozó Hegyeshalom-Győr-Budapest-Újszász-Szolnok-Szajol-Békéscsaba-Lökösháza és a TEN hálózathoz tartozó Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony fővonal képezi. A fejlesztéseknél ki kell emelni a szolnoki csomópont felújítását, valamint a Szolnok-Szajol és a Szajol-Püspökladány vonalszakaszok átépítését.

A nagy távlatban megvalósuló nagysebességű vasútvonal a jelenlegi tervek szerint Magyarországon csak Budapesten fog megállni. Ez esetben a megyének csak akkor fűződhet érdeke a megvalósulásához, ha a vonal egyéb, a megye számára előnyös célra is hasznosítható lenne (pl. áruszállítás).

A mellékvonalak elavultak, felújításra szorulnak, aléptímenyűk korszerűtlen, ezért a szerelvények csak lassan közlekedhetnek. További probléma, hogy sokszor rossz a pálya vonalvezetése, a vonal távol esik a település központjától, csak a település szélét érinti.

A megye számára kiemelten fontos lenne a Karcag-Berekfürdő-Kunmadaras-Tiszafüred vonal felújítása, áruszállítási (kunmadarasi repülőtér) és idegenforgalmi hasznosítása. A megye délkeleti határa mentén a nagykun városok az együttműködés kiemelten fontos feltételének tartják a Kisújszállás-Mezőtúr közötti vasút visszaépítését.

Jelentős a Tiszazug-Kecskemét közötti, illetve a Szolnok-Hódmezővásárhely közötti vasút forgalma is, amely a Tiszazug lakói számára biztosítja a szolnoki és a szentesi munkahelyek elérhetőségét.

II.7.3. Vízi közlekedés

Országos közforgalmi kikötő, illetve medencés kikötő nem működik a megyében, jelenleg csak parti kikötésre van lehetőség. Az OTTrT fejlesztési elképzelései között szerepel Szolnoknál egy országos közforgalmú kikötő létesítése.

Ezzel együtt a szállítási célú tiszai hajózás fejlesztésével szemben komoly szakmai érvek hozhatók fel (költség-haszon arány, beleértve a jelentős környezeti-ökológiai kockázatokat). Fontos kiemelni ugyanakkor a Tisza turisztikai szerepében rejlő lehetőségeket.

A vízi közlekedésben a kevés számú híd miatt jelentős szerepet töltenek be a komp-, illetve révjáratok. Ez a szerep hosszabb távon sem fog mérséklődni.

II.7.4. Légi közlekedés

A megyében nincs működő polgári repülőtér, viszont a megye nyugati felétől 80 km-re van a Ferihegyi nemzetközi repülőtér. Jelenleg betonkifutóval rendelkező működő, katonai repülőtér Szolnokon, betonkifutóval rendelkező, nem működő katonai repülőtér Kunmadarason található. A szilárd burkolatú repülőtereken túl a megyében több, füves talajú reptér is rendelkezésre áll, melyeket elsősorban eseti belföldi repülések, valamint sportcélú repülések alkalmával használnak.

Az OTTrT fejlesztési javaslata Kunmadarason (nemzetközi) kereskedelmi repülőtér létrehozására, Szolnokon közös felhasználású polgári és katonai repülőtér működtetésére irányul. A kunmadarasi repülőtér hatalmas területe (700 hektár), felszereltsége (számos meglévő, hasznosítható hangár, ép szerkezetű kifutópálya) igen rossz megközelíthetőséggel párosul. Elsősorban mezőgazdasági logisztikai hasznosítása, (igen nagy) távlatban turisztikai hasznosítása valósulhat meg.

II.8. Közüzemi infrastruktúra

A megye infrastrukturális ellátottsága az elmúlt évtizedben dinamikus fejlődött, a megye lemaradása ezen a téren jelentősen mérséklődött. Általánosságban megállapítható, hogy 2004. évhez képest 2008-ra a vezetékes ivóvízellátás aránya változatlan, a csatornahálózat kiépítettsége, a települések ellátottsága lényegesen bővült, így a közműöllő jelentősen csökkent. A vezetékes gázellátásba bekapcsolt és a szervezett hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya kis mértékben nőtt.

II.8.1. Víziközmű-ellátás

A megye településeinek nagy részét felszín alatti vízkészletekből látják el. Ezalól kivételt képez Szolnok és több agglomerációs települése, ahol parti szűrésű vizet szolgáltatnak. A megye területén, a 65/2009. (III.31.) Kormányrendelettel összhangban, számos településen szükséges az ivóvízminőség javítása. Ezt szolgálja az Észak-Alföldi Ivóvízminőség Javító Program, amelynek I. üteme már lezárult, a II. ütem folyamatban van (vízművek felújítása, elosztóhálózat rekonstrukciója). Cél az ellátott településeken az előírásoknak megfelelő egészséges ivóvíz biztosítása.

A Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési, és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002.(II.27.) Kormányrendelet határozza meg a szennyvízelvezetési agglomerációkat. A megyében 28 szennyvíztisztító telep működik, melyek közül Fegyverneken és Kétpón kizárólag folyékony települési hulladéktisztítás történik. A megye 28 településén még nem épült ki a szennyvízelvezető hálózat. Azon települések esetében, amelyek kis lakosszámmal rendelkeznek, illetve nem tartoznak a rendelet szerinti agglomerációkba, ott szakszerű közműpótlók kiépítésével javasolt megoldani a szennyvízelhelyezést.

A megye területén a 2009. évben keletkezett több mint 2.800 tonnányi szennyvíziszapból 1.180 tonnányit a mezőgazdaság számára adtak át felhasználásra. Az engedélyezett területek nagysága 351 ha, ebből 187 ha-on került kihelyezésre az átadott szennyvíziszap. Hígrágyából több mint fél milliárd m³ keletkezett, melyet 4.300 ha engedélyes területre helyeztek ki.

II.8.2. Hulladékgazdálkodás

A megyében tervezett öt regionális hulladék-lerakóhely mindegyike elkészült, így a települések, a jásztelki, kétpói, karcagi, tiszafüredi és szelevényi depóba szállíthatják a kommunális hulladékot. A 2006-2008. közötti időszakra eltervezett intézkedések legfontosabb eredményei, hogy a megye teljes területén folyik a felhagyott települési hulladéklerakók rekultiválása. A 2004-2005. közötti időszakban a megye jelentős részén szelektív hulladéktartályok kihelyezésére került sor, valamint megvalósíthatósági tanulmányok készültek a hulladék-feldolgozó rendszer, illetve az állati hulladékgyűjtő és - átrakó telepek létesítésére. A megyében több mint negyed millió tonna hulladék keletkezett, amelyből 15.500 tonna veszélyes hulladék (ipari, egészségügyi hulladékok). A megye területén nincs veszélyes hulladéklerakó, de jelentősebb veszélyes és nem veszélyes hulladékgyűjtő udvarok (Martfű, Szolnok, Törökszentmiklós), és feldolgozó telepek működnek.

II.9. Településhálózati adottságok

A megye településhálózatának legfontosabb jellemzői a szélsőségektől mentes település méretek, a sűrű kisvárosi hálózat (alapvetően a Nagykunság területén), ennek ellenére az erőteljesen vidékies jelleg, valamint a Tisza meghatározó szerepe. A településhálózat karakteres elemei a tanyás települések (Jászság, Nagykunság, Tiszazug). A kisvárosok között országos összehasonlításban nagy arányban 10 ezer főnél népesebb, vagy azt megközelítő népességű városok vannak (20 városból 11). A megye 78 településből 31 közvetlenül érintkezik a Tiszával, legnagyobb mellékfolyói további települések egész sorát érintik. A vízrendszer a településhálózat fejlődését jelentősen befolyásolja.

II.9.1. A megye három pólusa

A nagyvárosok hiányát három megyei pólus kompenzálja. Szolnok nem csupán méretével és a középkorra visszanyúló logisztikai központ szerepével emelkedik ki, de a környezetében lévő városokkal (Törökszentmiklós, Újszász, Rákóczi falva, Martfű, valamint a Pest megyei Abony) és a köztük lévő agglomerációs községekkel együtt már versenyképes társa a tágabb térségben fekvő 100 ezer főnél népesebb megyeszékhelyeknek. Az M8-as autópálya várhatóan Kecskemét és Szolnok kapcsolatának erősödését fogja eredményezni.

Jászberényt a Budapesti agglomeráció, illetve az M3-as autópálya közelsége, a múlt század húszas éveire visszanyúló, mind a mai napig megújulásra képes ipari hagyománya emeli ki a környezetéből. Jászberény és a környező jászsági városok ipari vállalkozásai között intenzív beszállítói kapcsolati háló működik, ami a várost és térségét is erősíti. Az M3-as autópálya menti urbanizálódás a Hatvan-Gyöngyös és Jászberény közötti közeledés erősödését irányozza elő.

Karcagot – figyelmen kívül hagyva a megyei határokat, szűkebb és tágabb körben egyaránt – nem sokkal kisebb városok egész sora veszi körül. Ez a tény a város komparatív előnyeit mindenképpen rontja, mivel nem képes ténylegesen a Nagykunság központjává válni. Ugyanakkor a környékbeli városok és Karcag között nem alakultak ki olyan kapcsolatok, amelyek egy ilyen kiegyenlített városhálózati adottságból előnyt kovácsolhattak volna.

A megye keleti határán fekvő városra azonban – a megyeszékhely excentrikus elhelyezkedéséből adódóan – méreténél jelentősebb térségközponti szerep hárul. Karcag szinte pontosan félúton fekszik Szolnok és Debrecen között (62-65 km), ezért jó esélye van a majdan kiépülő 4-es gyorsforgalmi út tranzitforgalmának megállítására. A kunmadarasi repülőtérhez (és Berekfürdőhöz) vezető 34-es út és az iparvasút korszerűsítése mindhárom település számára kiemelt jelentőséggel bír.

Karcag kitörésének egyik lehetséges iránya Karcag, Kunmadaras és Berekfürdő együtt, komplex kínálattal való fellépése: logisztika és egészség, valamint turizmus és mezőgazdasági térségközpont és szolgáltató város. A város ugyanakkor egy karakteres nagykunsági városhálózat része, melyekkel elsősorban a kultúra, a turizmus, a nagykun identitás közös erősítéséből lehet jelentős szinergiákat nyerni.

II.9.2. Tisza-mente

A Tisza-mente jelentőségét az Országos Területfejlesztési Konceptió is aláhúzza azzal, hogy a Balaton és a Duna-mente mellett országos jelentőségű integrált fejlesztési térségként jelöli ki. A térség alapvetően a megye Tiszával érintkező 4 kistérségét foglalja magában. A Tisza szűkebb-tágabb térségére számos terv készült, azonban a térség egységes stratégia mentén történő komplex fejlesztésében nem történt előrelépés.

Az eredetileg integrált térségfejlesztésként indult „Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése” program mára vízügyi ágazati projektté szűkült, ezért az érintett térségeknek más úton kell keresni a perifériahelyzetükből való kitörés lehetőségeit. A tervezett komplex Tisza-tó projekt is vízügyi projektként valósul meg. A Tisza-mente fejlődése tehát e nagyléptékű műszaki infrastruktúra projektektől lényegében függetlenül, leginkább a települések és az ott működő kis-és középvállalkozások, családi vállalkozások egyéni küzdelmeiből, erőfeszítéseiből halad előre.

A Tisza Vízyűjtő Programrégió megbízásából készülő tanulmány tartalmazza a Tisza-mente településhálózatát és táji adottságait integrált elemzését. A tanulmány az elemzés alapján lehatárolt települési térség típusokra építve tesz javaslatot a térség belső periférikus helyzetének mérséklésére.

II.10. A megye terület-felhasználása, térszerkezete

A megye térségi terület-felhasználása 2004. óta jelentősen nem változott. Jelenleg is a mezőgazdasági térség a meghatározó, az erdőterületek azonban kis mértékben csökkentek. A települési térség területe valószínűleg a folyamatos belterületbe vonás következtében kissé növekedett. Várossá vált Abádszalók (2005), Kenderes (2004), Jászkisér (2009) és Rakóczi falva (2009). A megye térségi terület-felhasználására nagy hatással van, hogy a NATURA 2000 területeket 2006. évben helyrajzi számok szerint is kijelölték, valamint 2009. évben megtörtént az érzékeny természeti területek felülvizsgálata (új elnevezése: magas természeti értékű területek).

A megye térszerkezetében a következő változások történtek: megépült a jászberényi elkerülő út egy szakasza, valamint a 442. sz. főút Tiszaföldvárt elkerülő szakasza. Elkészültek a regionális hulladéklerakók, és megépült a tiszaroffi árvízi tározó. Megvalósultak a megye turisztikai fejlesztésének meghatározó elemei, az új kerékpárutak, köztük kiemelkedő jelentőségű a Tisza-tó körül kiépült kerékpárút. Szolnok logisztikai pozíciójának erősítése szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír az új logisztikai ipari park 2006. évi átadása.

A megye térszerkezetére hatással lehet, hogy a kistérségek lehatárolásában változás történt (a Karcagi, a Kunszentmártoni és a Mezőtúri kistérség egyes településeiből jött létre a Mezőtúri kistérség. Szajol átsorolásra került a Törökszentmiklósi kistérségből a Szolnoki kistérségbe).

B.) SWOT ANALÍZIS

Erősségek
<ul style="list-style-type: none"> - Centrális, fővárosi agglomerációval határos fekvés, kelet-nyugati tranzithelyzet - Kiváló nemzetközi vasúti kapcsolat, több évszázadra visszanyúló logisztikai központoszerep - Sűrű, jelentős mezővárosi hagyományokkal rendelkező közép- és kisvárosi hálózat - A megye nyugati felében multinacionális tőke, jelentős hozzáadott értéket termelő vállalkozások stabil jelenléte - Innovációs hagyományok (logisztika, járműipar, gépipar, háztartási gépek) - Dinamikusan fejlődő felsőfokú képzési bázis, nagyszámú képzett, szabad munkaerő - Jó minőségű termőföld, jelentős agrártermelési és élelmiszeripari hagyományok, agrár-innovációs bázisok jelenléte, hatékony üzemméretű családi mezőgazdasági vállalkozások növekvő aránya - Nemzetközi jelentőségű természetvédelmi terület, a Tisza Európa egyik legjelentősebb ökológiai folyosója - A Tisza-tó az ország 7 kiemelt üdülőkörzetének egyike - Jelentős geotermikus potenciál - Országos-regionális jelentőségű gyógyhelyek jelenléte, kistérségi jelentőségű termál- és gyógyfürdők sűrű hálózata - Az ország legnagyobb (700 ha) volt szovjet katonai repülőtere jó műszaki állapotú alaplétesítményekkel (kifutópálya, hangárok) - Jelentős nagyságrendű, azonnal hasznosítható ipari parki telephely kínálat, korszerű logisztikai kínálat, rendezett jogi háttérrel - Erős Tisza-menti, jáász, nagykun identitás - Stabil humánszolgáltatások, kialakult alap- és középfokú oktatási-képzési bázis, dinamikusan fejlődő felsőfokú szociális szakemberképzés

Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - Folyamatos árvíz-, belvív-, aszályfenyegetettség, a védekezés és kárelhárítás magas költségei - A megyében hiányoznak az európai és országos dimenzióban legjelentősebb telepítési tényezők: nagyváros, egyetem, gyorsforgalmi kapcsolat, nemzetközi jelentőségű turisztikai attrakció - A tranzit helyzetben rejlő lehetőségek a rendszerváltás óta rohamosan romlottak, a megye országon belüli komparatív előnye a logisztika terén lényegében megszűnt - A megyében túlkínálat van gazdasági telephelyekből, az infrastruktúrával ellátott telephelyek is alulhasznosítottak - A legnagyobb összefüggő potenciális logisztikai telephely, a kunmadarasi repülőtér rosszul megközelíthető, kiszolgáló épületállománya teljesen leromlott, hasznosítását környezetvédelmi, természetvédelmi korlátozások akadályozzák - A Tisza-menti fekvésben rejlő rendkívüli lehetőségek kihasználatlanok, a Tisza-tó térségében a turizmus jövedelmezősége igen alacsony - A mezőgazdaság alacsony jövedelmezősége, a tájhasználat és a táji adottságok közötti összhang hiánya - A megye keleti és nyugati fele közötti kapcsolat hiánya, kistérségi központok és alközpontok elérhetőségének hiányosságai, igen rossz állapotú alsórendű úthálózat és vasúthálózat - Folyamatos tökehiány, vállalkozó kedv, kooperációs készség, K+F+I teljesítmény igen alacsony szintje - Képzetlen, létminimum alatt élő inaktív népesség növekvő aránya, magasan képzett szakemberek nagyarányú elvándorlása - A Tisza-mentén, különösen a 4. számú főúttól északra, az ország egyik súlyos társadalmi-gazdasági helyzetű belső perifériája alakult ki, etnikai konfliktusok fokozódása a megye egyes területein - Negatív önkép, pesszimista jövőkép a települések, kistérségek jelentős részén, világos összehangolt célok hiánya

Lehetőségek
<ul style="list-style-type: none"> - A fővárosi agglomeráció dinamikusan fejlődő belső gyűrűjének bővülése, és a közúti-vasúti kapcsolat fejlődése révén a megye iránti befektetői érdeklődés fokozódik - Az újra felértékelődő vasúti szállítás és a kiépülő gyorsforgalmi úthálózat hatására a megye visszanyeri, fokozza komparatív előnyét a logisztikai ágazatban - A szabadidős, rekreációs szokások megváltozása felértékeli a térség turisztikai adottságait - A Tisza ökológiai, vízgazdálkodási, társadalmi-gazdasági jelentőségének, a Tiszával való együttélés új alapokra való helyezésének egyre szélesebb körben való felismerése; ígéretes kezdeményezések a komplex ártéri tájgazdálkodás terén - A megújuló energiaforrások növekvő piaci szerepe, növekvő befektetői érdeklődés a megújuló energiaforrásokkal összefüggésben - Az új generációk vállalkozási kedve, alkalmassága és kooperációs hajlandósága meghaladja a korábbiakét - A mezőgazdasági támogatások uniós belüli különbségének csökkentése és a sok lábbon álló tájgazdálkodás támogatottságának relatív növekedése javítja a megyei termékek nemzetközi és hazai versenyképességét - A megszerzett tapasztalat és a kialakított szervezeti háttér javítja a megye forrásszerző képességét, területfejlesztő tevékenységének hatékonyságát - A megyében 2007-2013. között felhasználásra kerülő több száz milliárd forintos támogatással megvalósuló fejlesztések a következő költségvetési ciklusban erősséggé válnak (2007-2009. között kb. 110 milliárd forint) - A megye még 2014-2020. között is várhatóan konvergencia régió lesz, így további jelentős támogatásokra lesz jogosult

Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - A megyébe érkező források, a fejlesztési projektek nagy mennyisége ellenére a negatív trendek nem törnek meg, a várt hatások nem következnek be - Az állami közlekedés-fejlesztések késlekedése, elmaradása miatt a megye komparatív hátránya a szomszédos megyékhez képest tovább nő - Nem csökken, sőt növekszik a különbség a megye nyugati és keleti fele között: a nyugati megyerész dinamizálódik, míg a keleti megyerész leszakadása fokozódik - A vízháztartás szélsőségeivel összefüggő kármegelőzés és kárelhárítás költsége folyamatosan nő, előbb-utóbb finanszírozhatatlanná válik és hátrányosan befolyásolja a mezőgazdaság produktivitását és tőkevonzó képességét - A társadalom egy részének visszafordíthatatlan leszakadása miatt az etnikai alapú társadalmi konfliktusok kiéleződése a megye versenyképességét, társadalmi imázsát, és előbb-utóbb működőképességét is veszélyezteti - A növekvő bürokratikus terhek kifárasztják az önkormányzatokat, KKV-kat, egyéb szervezeteket, csökkenő pályázati aktivitást eredményezve - A település- és területfejlesztés társadalmi feltételeinek hiánya (átpolitizáltság, a politika stratégiai tervezéssel szembeni, illetve a lakosság és a KKV-k változással szembeni bizalmatlansága, a demokrácia gyakorlásában való jártasságok hiánya (stb.)), ellehetetleníti a következetes építkezést, összehangolt fejlesztést

B.) JAVASLATTEVŐ FÁZIS²

I. Célok - prioritások

I. 1. Jövőkép

Jász-Nagykun-Szolnok megye lehetséges jövőképét – a helyzetértékelésből adódóan – döntően meghatározzák azok a sokszínű együttműködések, amelyek a megye kedvező földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően a regionális és térségi kapcsolatrendszer lehetőségeiből adódnak. A megye sajátosságai alapján a fenntartható fejlődés elveinek érvényesülése, valamint a gazdasági szerkezetváltás és a társadalmi modernizáció egymást feltételezik. A megye szennyeztelen természeti környezete és folyói, az alapvetően vidéki térségek megyén belüli túlsúlya olyan jellemző tényezők, amelyek kiindulási alapot képeznek a fejlesztés irányvonalainak meghatározásakor. Ezzel párhuzamosan a társadalmi-gazdasági élet valamennyi területén fokozatosan megjelenik a helyi és térségi összefogások, együttműködések szükségességének igénye.

Mindezek egy fokozatos építkezésre törekvő, egyre több és változatosabb lehetőséget kínáló, a társadalom, a gazdaság és a környezet növekvő egyensúlya irányába tartó megye jövőképét vetítik előre. A megye számára a járható út az összefogás és a munkamegosztás kialakítása a társadalmi-gazdasági élet valamennyi területén, a belső és külső kapcsolatokban egyaránt.

A jövőkép megfogalmazása a következő:

*Fenntartható fejlődés a sokszínű együttműködés keretében,
amely értelmében alapelv, hogy*

- a centrális fekvés determinálja a sokirányú és sokszereplős regionális és térségi együttműködés szükségességét,
- a Tisza-völgy természeti, társadalmi, gazdasági komplex egységként való kezelése meghatározó szerepű,
- az ökológiai és ökonómiai elvek érvényesítésének helyes aránya a hosszú távú, dinamikus gazdasági-társadalmi fejlődés nélkülözhetetlen tényezője,
- a mezőgazdaság meghatározó szerepet játszik a megye alapvetően vidéki térségeiben,
- a kulturális örökség és a tudásbázis a társadalmi innováció alapja.

I. 2. Célrendszer

A jövőkép megvalósulása érdekében három átfogó cél fogalmazható meg. Ezek olyan alapvető célkitűzések, amelyek nemcsak a területfejlesztési koncepció céljai, hanem minden, a megyében élő, dolgozó, befektetni szándékozó helyi és térségi szereplő számára hosszú távú iránymutatást adnak.

A megye fejlesztésének hosszú távú átfogó céljai:

A.) A megye társadalmi-gazdasági súlyának növelése

A megye kedvező közlekedés-földrajzi fekvése miatt fontos az adottságokból fakadó gazdasági lehetőségek kihasználásának előmozdítása érdekében a közlekedési infrastruktúra átfogó fejlesztése. A megye versenyképességének és abszorpciós képességének növelése térségi gazdaságfejlesztési programok kialakításával, a lakosság és a vállalkozások dinamizálásával, együttműködésük és az innováció erősítésével biztosítható.

² A fejezet megegyezik a koncepció „II. Javaslattevő fázis” című részével.

A megye gazdasági súlyának növelése, a lakossági jövedelmek bővítése, a leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása, a munka világába történő visszatérésének elősegítése a foglalkoztatottság bővítésén keresztül lehetséges, amely a népességmegtartó-képesség alapja.

B.) Az emberek és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése

A kiegyensúlyozott, egészséges, élhetőbb környezet feltételeinek megteremtése a megye lakosságának megelégedettségét és egyúttal a demográfiai folyamatok kedvezőbb alakulását eredményezi. A környezeti értékek fenntartó-fejlesztő hasznosítása, a meglévő és rejtett vízbázisok átfogó hasznosítása és védelme egyaránt szolgál társadalmi és gazdasági célokat. A Tisza változó vízrendszerével együtt mozogni képes tájhasználat kialakítása az agrárgazdaság és a területhasználat megújulásának alapját adja. A humán erőforrás tudásának, szakképzettségének és egészségi állapotának fejlesztése, a társadalmi szolidaritás erősítése, a leszakadó társadalmi csoportok és a cigányság felzárkóztatásának elősegítése a népesség társadalmi és gazdasági ereje növelésének és egy harmonikusabb együttélésnek elengedhetetlen feltétele. A környezeti és társadalmi fenntarthatóság csak egymást erősítve valósulhat meg.

C.) A megye területi egyenlőtlenségeinek csökkentése

A táji és földrajzi adottságokon alapuló gazdasági szerkezet, az infrastruktúra teljeskörű kiépítése, a közszolgáltatások kiegyensúlyozottsága, az ellátó rendszerekhez való egyenletes hozzájutás, a fejlett városhálózat munkamegosztása, új fejlesztési pólusok kialakulása a területi különbségek csökkentése mellett a gazdaság dinamizálásához és a népességmegtartás erősödéséhez is hozzájáruló tényezők. A környezeti és társadalmi fenntarthatóság összehangolt fejlődésének biztosítása elősegíti a leszakadó hátrányos helyzetű tiszántúli térségek és a megye fejlettebb térségei közötti különbségek csökkentését, a területi kohézió kialakítását.

A társadalom, a környezet és a gazdaság főbb területeit felölelő hosszú távú célok elérését a stratégiai célok szolgálják. Ezek speciális célokból, tevékenységekből és programcsoportokból állnak, amelyek kialakításakor prioritást kapott az európai integrációból adódó feladatok és lehetőségek figyelembevétele, a gazdasági, társadalmi és természeti feltételrendszer javítása, a megye társadalmi-gazdasági felzárkóztatásának elősegítése, a megye területi egyenlőtlenségeinek mérséklése.

*A hosszú távú átfogó célok alapján a következő **stratégiai célok** fogalmazhatók meg:*

Területi jellegű célként:

- I. Dinamikus tranzitárséggé válás**
- II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente**
- III. Hárompólusú megye kialakulása**

Tematikus horizontális célként:

- IV. Képzett, egészséges népesség**
- V. Felzárkózó társadalmi csoportok**
- VI. Kiváló állapotú környezet**

A stratégiai célok megvalósulása a következőket jelenti:

I. Dinamikus tranzitvérségé válás

A közúti és vasúti közlekedési infrastruktúra, valamint Szolnok korszerű logisztikai központtá fejlesztése révén egyrészt újraéptül a megyeszékhely hagyományos kelet-nyugati elosztószerepe, másrészt kiegészülve, az északi és a kecskeméti (M8) irányú kapcsolatokkal funkciója a két országész (Alföld-Dunántúl) közötti kapcsolatrendszerben is hangsúlyossá válik. Az ország gazdasági fellendülése a budapesti agglomeráció relatív fejlettségének továbbgyűrűződését fogja eredményezni, melynek hatása mind Szolnok-Kecskemét várostérségre, mind pedig Jászberény-Hatvan-Gyöngyös térségére közvetlen húzó hatással lesz. Szolnok-Kecskemét vonzáskörzetében egy versenyképes nagyvárosi agglomerálódó térség alakul ki.

A Jászberény-Szolnok tengely országos és nemzetközi gazdasági súlya növekszik, az innováció erőteljessé válik. Erősödik a régió belüli kohézió a Debrecen-Szolnok irány mentén (M4, 100-as vasútvonal), ami egyúttal a keleti megyerész felzárkózásához is hozzájárul. A Debrecennel való kapcsolat javulása és az ország általános gazdasági fellendülése a megye harmadik pólusára, Karcag és Tiszafüred térségére is pozitív hatással lesz, de a relatív kedvezőtlenebb mutatók az időszak végén is megmaradnak. A déli megyerészen áthaladó kelet-nyugati gyorsforgalmi tengellyel, az M44-re és az M3-ra való rácsatlakozás fejlesztésével a megye minden része bekapcsolódik az országos gyorsforgalmi hálózatba. A makrogazdasági környezet javulása, Románia gazdasági felzárkózása esetén a déli megyerész (Tiszazug, Mezőtúr térsége) társadalmi-gazdasági mutatói közelíteni fognak a nyugati megyerészhez.

A megye tranzit szerepének növekedése a megye összes térségében új lehetőséget ad az ipar, a mezőgazdaság és a turizmus egyes területei fejlődésének. A tranzitszerep tényleges gazdaságfejlesztő erővé válik. Mindehhez a kulcs az elérhetőség általános javítása.

II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente

A Tisza és vízrendszere, valamint a kapcsolódó négy kistérség fejlődése vonatkozásában kevésbé látványos változásokkal kell számolni. A megye jelenleg szélsőséges vízháztartási viszonyai és a Tisza-menti (különösen az északkeleti) térség szélsőséges társadalmi-gazdasági lemaradásának felszámolása mind a makro-politika, mind a helyi és térségi politika, mind pedig az intézményrendszer és a területfejlesztési eszközrendszer tekintetében gyökeres szemléletváltást igényel.

Az elkövetkező években a klímaváltozás és a súlyos társadalmi gazdasági konfliktusok következtében ez kényszerűen be fog következni, ám esetleg elég lassan ahhoz, hogy a nagyobb válságokat el lehessen kerülni. Ha sikerül a szemléletváltást a lehető leggyorsabban az egész hazai Tisza szakaszon elindítani, az intézményrendszert és a területfejlesztési eszközrendszert országos, megyei és kistérségi szinten is újraszervezni, akkor van esély arra, hogy a Tisza és vízrendszere európai szinten is rendkívüli értékeinek hasznosulása a mezőgazdaság és a turizmus jövedelmezőségében, a társadalmi konfliktusok mérséklődésében már középtávon is kimutatható eredményhez vezessen. Ezek elsősorban a Tisza-mente átfogó fejlesztése, a szolnoki településegüttes és a két hátrányosabb helyzetű kistérség számára adnak új lehetőségeket.

III. Hárompólusú megye kialakulása

A területi kohézió erősítése egy hárompólusú megye (Szolnok nagyvárosi település-együttes – Jászberény várostérség – Karcag-Kunmadaras és Tiszafüred) kialakítását jelenti, amelyben a pólusok egyúttal három tájegységet és három helyi identitást is képviselnek. Szolnok és Jászberény térsége dinamikus fejlődésének feltételei többé-kevésbé biztosítottak, ám a harmadik pólus, Karcag-Kunmadaras és Tiszafüred fejlettsége és térségszervező ereje messze elmarad a lehetségestől, a vállalkozási övezet státusz sem hozott ebben érdemi változást.

A térség fokozatosan egy növekvő súlyú-vonzású, mezotérségi jelentőségű, együttműködésen és munkamegosztáson alapuló, dinamikusan fejlődő városeggyüttes magjává válik, ahol a Hortobágy sajátos adottságaihoz igazodó tájgazdálkodás és az ahhoz kapcsolódó tevékenységekre épülő gazdasági arculat kezd formálódni. A térség többirányúan is bekapcsolódik az országos-regionális hálózatokba, ami tökevonzó képességének megerősödését segíti elő. A kistérségi kapcsolatok kiépülése-megújulása révén a Tiszántúl felzárkóztatásában is jelentősen nő a városok szerepe. Karcag-Kunmadaras és Tiszafüred kapcsolatrendszere elsősorban Szolnok és Debrecen irányú, a Jászság-Nagykunság kapcsolat megvalósulásának lehetősége is adott.

A Jászberény-Szolnok tengely, a megye észak-keleti felének kiemelt fejlesztése, a térségi együttműködések erősítése és a vidékfejlesztés elősegítése teremthetik meg az alapokat a megye új pólusai kialakításához és a településhálózati szerepek átformálásához.

IV. Képzett, egészséges népesség

A megye népességmegtartó képessége növelésének a foglalkoztatási lehetőségek bővítése mellett a legfontosabb feltétele a humán erőforrás átfogó fejlesztése.

Az alap- és szakképzés növelésére a megye jó színvonalú, térségileg tagolt általános és középiskola hálózata megfelelő alapot nyújt, azonban a társadalmi innováció és a vállalkozási kedv erősödéséhez elengedhetetlen az ipari- és agrárinnováció, valamint a vállalkozásélénkítés megyei intézményrendszerének átfogó fejlesztése, továbbá a megye főiskoláinak, kutatóhelyeinek és a gazdasági egységek kapcsolatainak erősítése.

Minden korosztály tekintetében fontos a népesség egészségi állapotának javítása és az egészséges életmód elterjesztése, a környezet-egészségügyi szempontok érvényesítése. Ennek érdekében az alap-, járó- és fekvőbeteg ellátó intézmények, valamint a speciális szolgáltatások térségi és megyei szinten összehangolt és tematikus fejlesztése szükséges. A megye meglévő jelentős gyógy- és termálfürdőjének egészségmegőrző és hosszú távon is fenntartható hasznosítása kiemelkedő fontossággal bír.

V. Felzárkózó társadalmi csoportok

A megye társadalmi mutatói rendre elmaradnak az országostól. Térségileg különböző, de számottevő a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok jelenléte. Az általános előregedés és népességcsökkenés mellett kiemelkedő a Jászságban és a Tiszazugban az időskorúak nagy aránya, a Jászságban, a Karcagi, a Tiszafüredi és a Törökszentmiklósi kistérségekben a fiatalos korösszetételű cigányság nagy száma, a megye tiszántúli kistérségeiben a tartósan magas munkanélküliség.

E problémák kezelése differenciált megközelítést igényel. A roma közösségek belső potenciáljának és integrációjának erősítéséhez térségenként is különböző felzárkóztatási, iskolázási és foglalkoztatási programok szükségesek. Az integrált programok kialakítása a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, az időskorúak problémáinak kezelése és a fiatal népesség megtartása terén egyaránt szükséges.

VI. Kiváló állapotú környezet

A megye Tisza-menti fekvése és más sajátos természeti földrajzi tényezők meghatározzák a környezeti értékekhez való viszonyulást. A környezeti fenntarthatóság magától értetődő tényező. A viszonylag érintetlen és tiszta környezet megőrzése és eltartó képességét meg nem haladó hasznosítása a gazdasági és társadalmi dinamizmus egyik alapja. Az országhatárokon túli környezeti kockázatok és a klímaváltozás hatásainak csökkentése mellett kiemelkedő fontosságú a belső környezeti kockázatok és veszélyek elhárítása.

Az ár- és belvízbiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz biztosítása, a csatornázottság teljeskörűvé tétele, a korszerű hulladékgazdálkodás kialakítása, a természeti értékek fokozott védelme, az ipari és mezőgazdasági termelésben a környezetkímélő technológiák elterjesztése, a megújuló energiák nagymértékű hasznosítása, az öntözés fejlesztése egyaránt jelenti a meghatározó felszíni és felszín alatti vizek jó állapotban tartását, a lakosság életkörülményeinek kedvezőbbé válását, a vonzó befektetési környezet kialakítását, az egészségesebb élelmiszerek előállítását és a turizmus új lehetőségeinek kialakulását. A környezet állapotának javítása, az infrastrukturális felzárkózás és az öntözés fejlesztése tekinthető ezek megvalósítása gyakorlati eszközeinek.

Az átfogó célkitűzések megvalósulásának kereteit a speciális célok biztosítják:

I. Dinamikus tranzitársággé válás

- I.1. Az elérhetőség fejlesztése
- I.2. Differenciált gazdaságfejlesztés előmozdítása
- I.3. Agrárfejlesztés
- I.4. Turizmusfejlesztés

II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente

- II.1. A Tisza-mente fejlesztése
- II.2. A Tisza-mente turisztikai fejlesztése

III. Hárompólusú megye kialakulása

- III.1. A megye gazdasági centruma hatásának kiterjesztése
- III.2. A megye észak-keleti területének fejlesztése
- III.3. Térségi együttműködések elmélyítése
- III.4. Vidékfejlesztés

IV. Képzett, egészséges népesség

- IV.1. A tudásbázis erősítése
- IV.2. A népesség egészségi állapotának javítása

V. Felzárkózó társadalmi csoportok

- V.1. A szolidáris társadalmi törekvések támogatása
- V.2. A biztonság növelése

VI. Kiváló állapotú környezet

- VI.1. A környezetbiztonság növelése, a környezet állapotának javítása
- VI.2. Az infrastrukturális felzárkózás folytatása
- VI.3. Öntözésfejlesztés

A fenti célrendszer képezi alapját a „*Fejlesztési javaslatok*” cím alatt megfogalmazott részcéloknak, tevékenységeknek és programcsoportoknak.

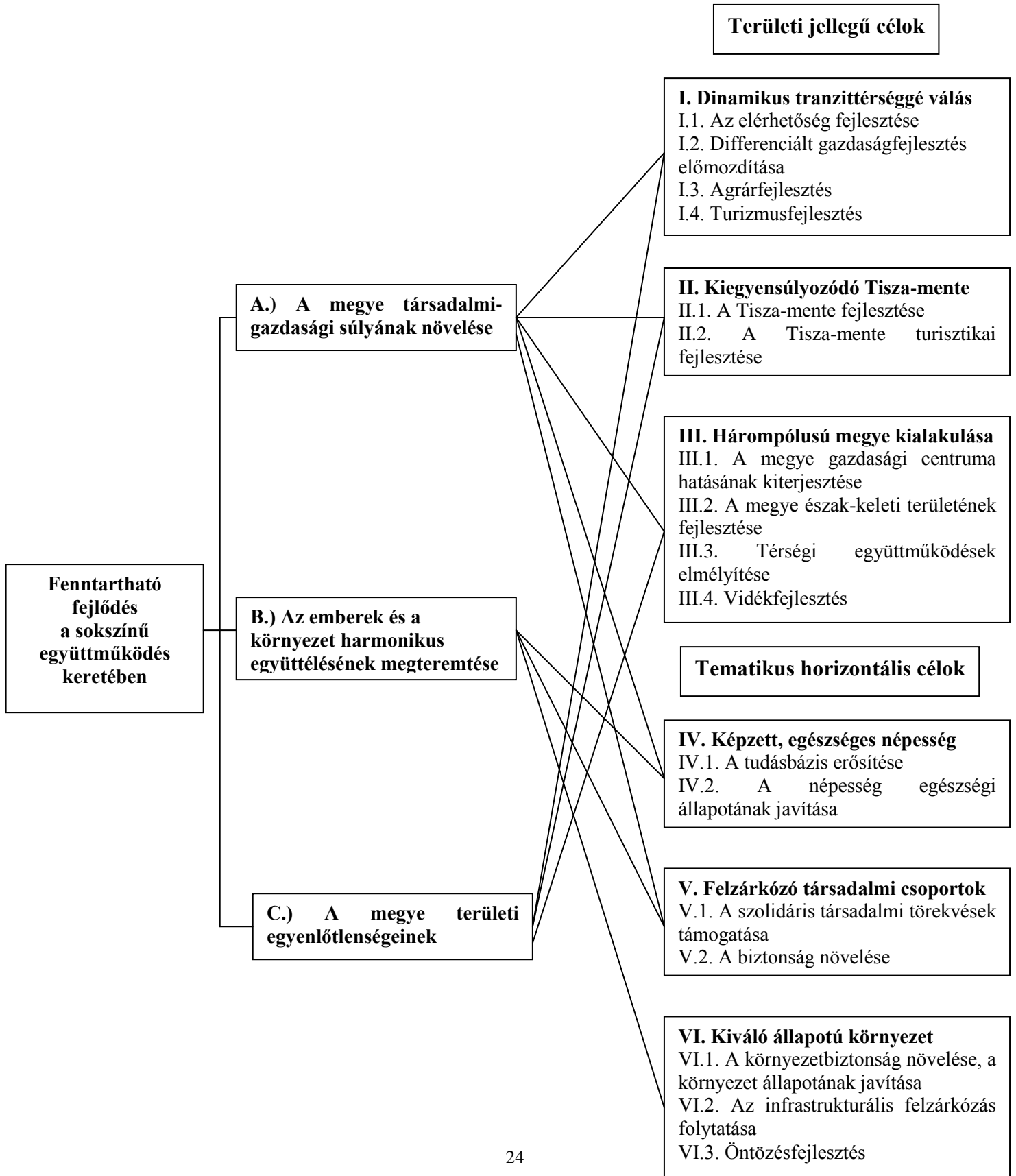
A jövőkép, az átfogó célok, a stratégiai célok és a speciális célok kapcsolatát a következő ábra mutatja be:

CÉLRENDSZER

JÖVŐKÉP

ÁTFOGÓ CÉLOK

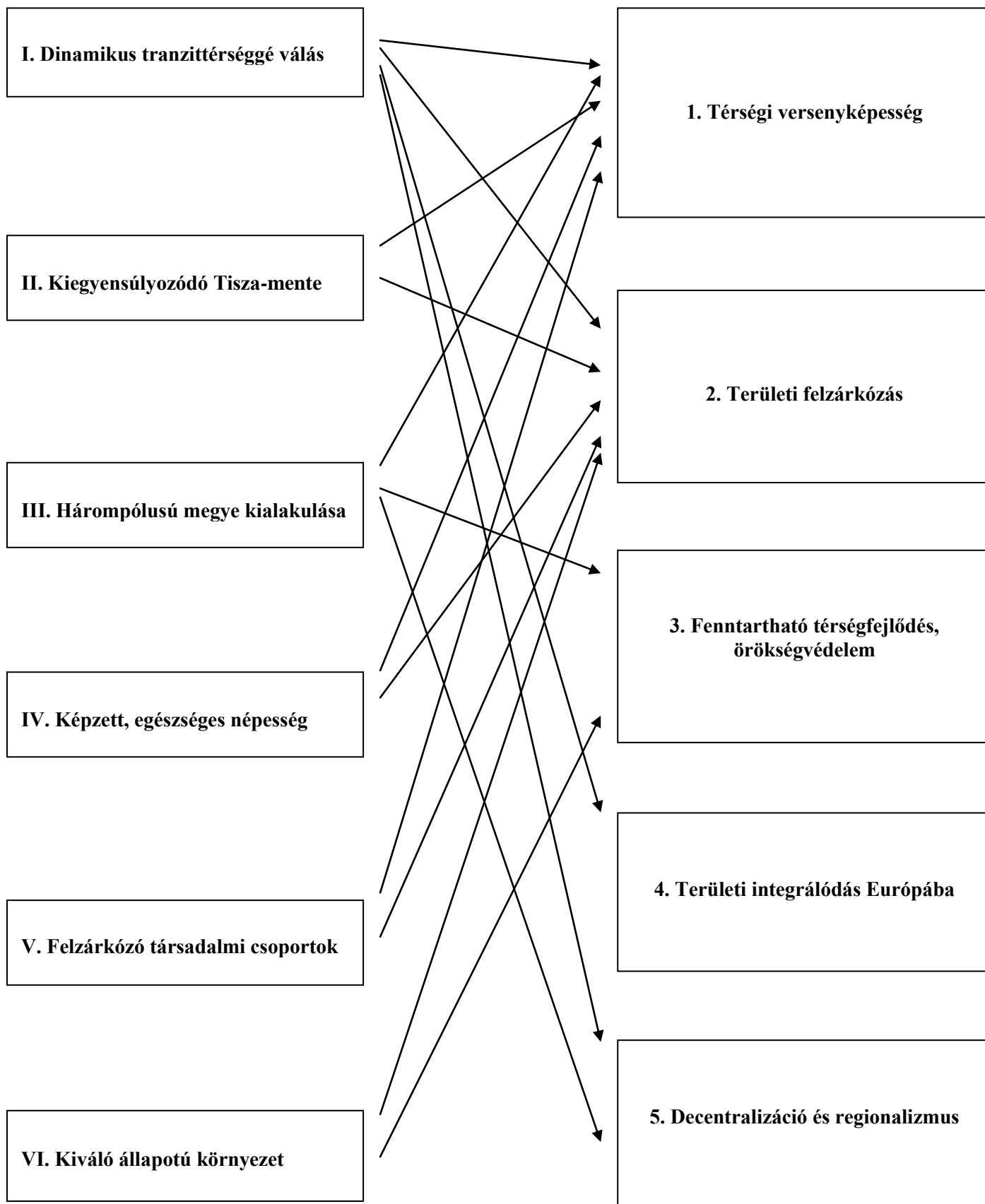
STRATÉGIAI ÉS SPECIÁLIS CÉLOK

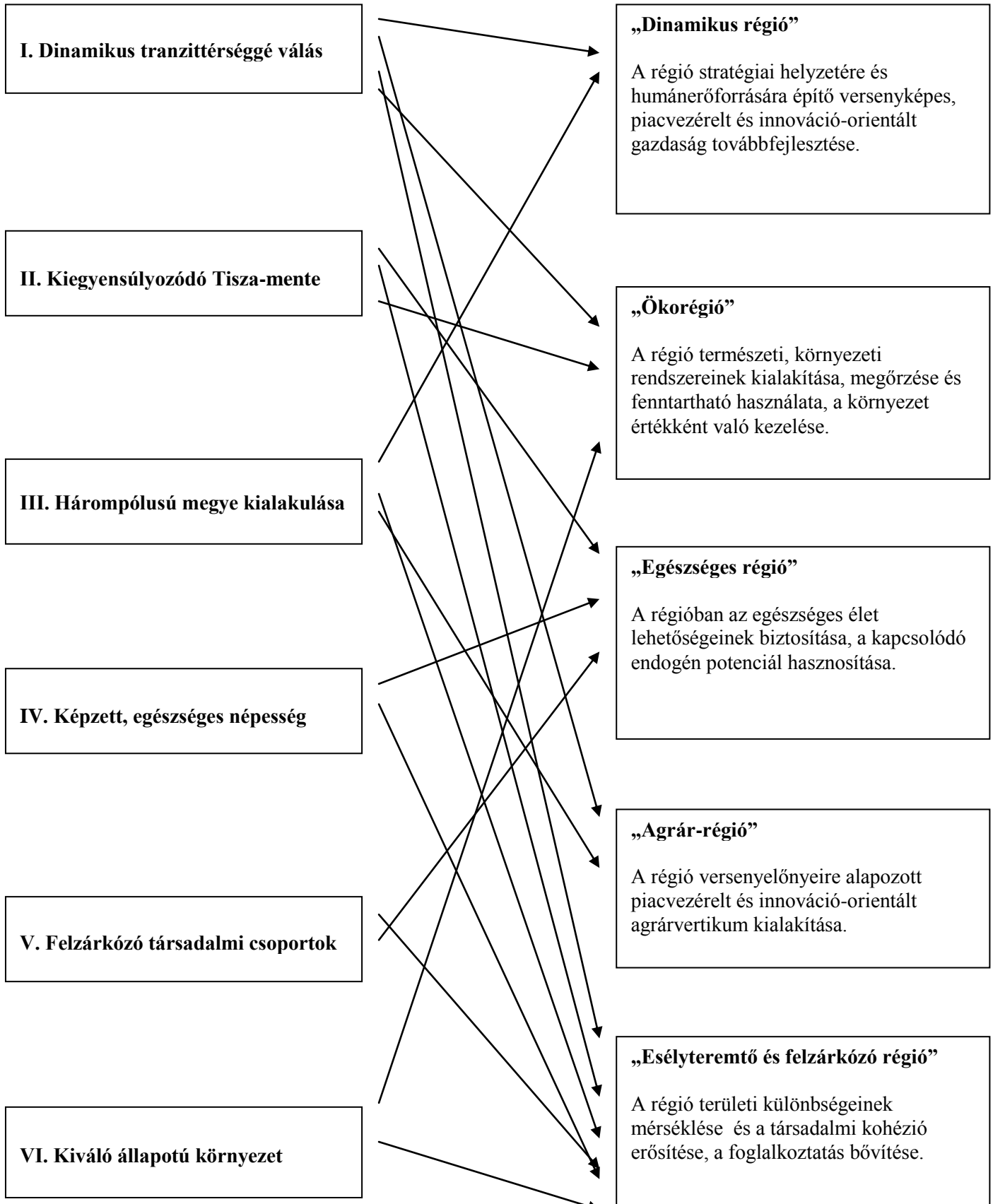

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió célrendszere összhangban áll az érvényben lévő Országos Területfejlesztési Konceptióban és az Észak-Alföldi Régió Területfejlesztési Stratégiai Programjában megfogalmazott célkitűzésekkel. A megyei stratégiai célok és az országos átfogó célok, illetve a regionális stratégiai célok összefüggéseit a következő ábrák szemléltetik.

A MEGYEI STRATÉGIAI CÉLOK ÉS AZ ORSZÁGOS ÁTFOGÓ CÉLOK KAPCSOLATRENDSZERE

A MEGYEI STRATÉGIAI CÉLOK ÉS AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ STRATÉGIAI CÉLJAINAK KAPCSOLATRENDSZERE

II. FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

I. Dinamikus tranzitárséggé válás

I.1. Az elérhetőség fejlesztése

A megye versenyképessége, tökevonzó képessége szempontjából meghatározó az elérhetőség színvonala. Centrális fekvése, a fővároshoz való közelsége olyan közlekedés-földrajzi adottságok, amelyek kihasználásának a gazdasági fejlődés motorjává kell válniuk. A megye közlekedési helyzete jelenleg nem teszi lehetővé a fekvéséből adódó kedvező adottságok optimális hasznosítását, ezért a probléma kezelése a megye jövőbeli fejlettségét meghatározó kulcsfontosságú feladat.

I.1.1. Gyorsforgalmi úthálózat kiépítése

Egyértelműen igazolható, hogy a gyorsforgalmi utak mentén és a kedvező elérhetőségű térségekben erőteljesebb a tökebefektetés, bővül a termelés és a foglalkoztatás, a települések komfortossága és arculata pedig látványosan fejlődik. Az elérhetőség javítása, a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése az egyik legfontosabb állami területfejlesztési eszközökkel megvalósuló gazdaságfejlesztési cél. A megye centrális fekvéséből adódó lehetőségek hasznosításának érdekében elengedhetetlen a nagytérségi és nemzetközi gyorsforgalmi közlekedési kapcsolatok mielőbbi fejlesztése.

Ezen belül kiemelendő:

- a) A 4. számú főút hiányzó Pest megyei szakaszainak négy nyomúsítása és gyorsforgalmi úttá fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- b) Szolnokot északról elkerülő M4-es autópálya megépítése az új Tisza-híddal a magyar-román országhatárig, a megyét érintően Abony–Fegyvernek és Fegyvernek–Püspökladány útemekre bontva (rövid és középtávú feladat)
- c) Az M8-as gyorsforgalmi út megépítése Szolnok-Veszprém-Rábfüzes között, először a Szolnok-Kecskemét szakasz megvalósítása (rövid, közép és hosszú távú feladat)
- d) Az M44-es gyorsforgalmi út megépítése, elsőként a Tisza-kürt–Kondoros közötti szakasz kivitelezése (rövid és középtávú feladat)
- e) A megye északi fele és az M3-as autópálya közvetlen összeköttetésekének bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- f) Az M8-as gyorsforgalmi út Szolnok-M3-as közötti szakaszának megvalósítása (közép- és hosszú távú feladat)

I.1.2. Főúthálózat fejlesztése, elkerülő utak építése

A gyorsforgalmi utak kiépítése mellett a megye és térségei elérhetőségének javításában, térszerkezetének alakításában a főúthálózat megfelelő kiépítettsége, a meglévő főúthálózati elemek felújítása egyaránt meghatározó szerepet játszik. A települési elkerülő utak az átmenő forgalom csökkentésével nagymértékben javítják a települések komfortosságát, csökkentik a levegőszennyezést, a zaj- és rezgésterhelést, valamint növelik a közlekedésbiztonságot.

E célkitűzést szolgáló fejlesztések:

- a) A 4. és a 44. számú főutak fejlesztése, hiányzó települési elkerülő szakaszainak megépítése (rövid és középtávú feladat)
- b) A másodrendű főutak teherbírásának növelése és a települési elkerülő szakaszok kiépítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.1.3. Vasúti fővonalak rekonstrukciója

A megye tranzitszerepének erősítése és a logisztikai potenciál bővítése szempontjából a vasúthálózati fejlesztések kiemelt jelentőséggel bírnak. A meglévő vasúti fővonalak korszerűsítésekor prioritást élveznek a nemzetközi közlekedési folyosók elemei.

Ennek megfelelően a legfontosabb feladat:

- a) A páneurópai IV. számú folyosóhoz kapcsolódó vasútfejlesztés (Budapest-Szolnok-Békéscsaba) és a 100. számú (Budapest-Szolnok-Nyíregyháza) vasúti fővonal rekonstrukciója (rövid és középtávú feladat)

I.1.4. A térszerkezet átformálását segítő közlekedésfejlesztés

Az elérhetőség minőségi és mennyiségi fejlesztése valamennyi térség és település számára a társadalmi-gazdasági modernizációba való bekapcsolódás, a fennmaradás és a fejlődés feltétele. Ez csak a közlekedés átfogó és kiemelt fejlesztésével biztosítható.

A megye közlekedésfejlesztésének egyaránt szolgálnia kell a közlekedés térformáló hatásának érvényre juttatását, az új közlekedési irányok megalapozását, a kedvező földrajzi helyzet jobb hasznosítását, továbbá a térségi és települési összeköttetések ütemes bővítését, valamint Szolnok és Kunmadaras logisztikai központtá válását.

Mindezek megvalósítása érdekében az alábbi feladatokat szükséges kiemelni:

- a) Az alsóbbrendű utak átfogó rekonstrukciója és új települési összekötőutak építése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Vasúti mellékvonalak működésének biztosítása és fokozatos fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- c) A városi tömegközlekedés, valamint a helyközi és távolsági közlekedés fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A településközi kerékpárút-hálózat bővítése és a belterületi kerékpárutak építése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- e) Szolnokon új városi Tisza-hidak építése és kisértéses polgári terminál létesítése (közép- és hosszú távú feladat)
- f) Hatvan-Jászberény-Szolnok-Kunszentmárton-Szentes közötti észak-déli meglévő főirány megerősítése a főutak és a vasúti fővonalak rekonstrukciójával (82-es, 130-as), illetve a települési elkerülő utak megvalósításával (közép- és hosszú távú feladat)

- g) Gyöngyös-Heves-Abádszalók-Kisújszállás-Mezőtúr-Szarvas útvonal főútvonallá történő fejlesztése a meglévő utak korszerűsítésével, új közúti hidak építésével és a Kisújszállás-Mezőtúr vasútvonal megvalósításával, elősegítve Kunmadaras logisztikai központtá fejlődését is (közép- és hosszú távú feladat)
- h) Jászberény-Karcag közötti új kelet-nyugati főirány kialakítása – a meglévő utak korszerűsítésével – a Jászság és a Nagykunság közvetlen összeköttetésének biztosítása érdekében (hosszú távú feladat)

I.2. Differenciált gazdaságfejlesztés előmozdítása

A megye jövőbeni fejlődésének legfontosabb tényezője a gazdasági bázis megerősítése, amely a válság hatásainak kiküszöbölését is lehetővé teszi. Ez magában foglalja a meglévő vállalkozások fejlődésének segítését, új vállalkozások indítását, az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fokozott kiépítését, szélesítését, a gazdasági szervezetek kapcsolatrendszerének bővülését és a befektetések növekedését. A megye gazdasági súlyának és erejének növekedése különösen az ország keleti felében lehetséges, hasznosítva a főváros közelségéből származó előnyöket. A megye gazdasági teljesítmény szerint bekövetkezett kettészakadása eltérő megközelítési módot igényel. A Jászságban és a Szolnoki kistérségben elsősorban az innováció, a logisztikai szolgáltatások és a térségi együttműködés fejlesztése szükséges, míg a megye Tiszántúli felén a munkahelyteremtés a legfontosabb cél, egyfajta újraiparosítás megvalósításával.

I.2.1. Az ipari termelés bővítése és fejlesztése

A megye legdinamikusabban fejlődő és átrendeződő gazdasági ága az ipar, amely a jövőben is a növekedés alapja lesz. A megye gazdasága térségi kettészakadásának távlati felszámolása érdekében egy kiegyensúlyozottságra törekvő, hosszú távú fejlődési pálya kialakítása szükséges, amelyhez a hálózatok kialakítása és fejlesztése lehet az eszköz.

E vonatkozásban meghatározó jelentőséggel bírnak az ipari centrumokban működő multinacionális cégek, tekintettel a piaci lehetőségeikre és jelentős beszállítói igényeikre. A beszállítói lehetőségek megyei szintű hasznosítására történő felkészülés támogatása a tiszántúli kistérségekben kiemelkedő fontosságú. Meghatározó a megye közelmúltban kialakult fő iparágainak (gépipar, háztartási, mezőgazdasági és vasúti gépgyártás) fejlesztése. Jelentős fejlesztési lehetőséget képviselhet a fenntartható termelés eszközeinek (környezetbarát, hulladékszegény, energia- és anyagtakarékos temelési technológiák) alkalmazása, a hulladék-feldolgozó ipar, és ezen keresztül támogathatóak a feldolgozás folyamataihoz beszállítóként kapcsolódó vállalatok.

Ezekhez szükséges:

- a) A megyei beszállítói hálózatok kiépülésének és bővülésének, valamint a piacképes ágazatok támogatásának ösztönzése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Az ipari parkok fejlesztési és betelepítési elképzeléseinek összehangolása, a megyei, térségi és helyi befektetés-ösztönzési elképzelések megvalósulásának, az iparterületek kialakításának és a megszünt telephelyek újrahasznosításának támogatása (rövid és középtávú feladat)
- c) A környezetvédelmi és környezetgazdálkodási ipar megteremtése (rövid és középtávú feladat)
- d) Az ipari termelés technológiai korszerűsítése, a minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, az eredet- és termékvédelem elterjesztése és a technológiai környezetterhelés csökkentése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.2.2. A kis- és közepes vállalkozások tevékenységének erősítése

A megye gazdaságának felzárkózása érdekében kiemelkedően fontos stratégiai feladat a vállalkozások fejlődésének támogatása. Különösen az ipari vállalkozások fejlődésének elősegítése szükséges a tőkebefektetők vonzásának erősítése, valamint az itt letelepült multinacionális cégek beszállítói lehetőségeinek kihasználása érdekében a minél nagyobb hazai részvétel biztosítására. Ehhez nélkülözhetetlen a vállalkozások szerkezetének korszerűsítése, a kistérségileg elkülönülő, de azonos profilú vállalkozások közötti kapcsolatok kiépítése, a menedzsment vállalkozási ismereteinek bővítése és a szakmai ismeretek fejlesztése.

Mindezek megvalósítása érdekében fontos:

- a) A beszállítói alkalmasság és a piacra jutás feltételeinek fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- b) A vállalkozások technológiai korszerűsítésének segítése a minőségi termelés érdekében (rövid és középtávú feladat)
- c) Inkubátorházak létesítésének támogatása, korszerű üzletviteli tanácsadói háttér létrehozása és képzési központok kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.2.3. A gazdasági kooperáció, koordináció és intézményrendszerük erősítése

A megye gazdaságának fejlesztése érdekében meghatározó a gazdasági szereplők együttműködésének erősítése és az azt segítő európai színvonalú intézményrendszer kiépítése. Európában igen széles azon intézményi típusok köre, amelyek egy-egy térség versenyképességének fokozása érdekében inkubációs szolgáltatásokat nyújtanak. Ezekből néhány típus a megyében is megtalálható. Az együttműködést segítő intézmények és szolgáltatások teljes körű kiépítése az egyik alapja a gazdaság kedvező irányú elmozdulásának.

A fentiek szerint az alábbi célkitűzések fogalmazhatók meg:

- a) Ipari innovációs folyamatok erősítése, összehangolása, ösztönzése, ipari innovációs központ létrehozása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A megyei gazdaságfejlesztési és befektetés-ösztönzési megállapodás megújítása, a meglévő gazdaságélénkítési intézményrendszer fejlesztése (rövid távú feladat)
- c) Klaszterek létrehozása, fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Az elektronikus gazdaság bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.2.4. Logisztikai szolgáltatások fejlesztése

A megye közlekedés-földrajzi helyzete generálja a logisztikai szerepkörben rejlő lehetőségek kihasználását. A határok szabad átjárása nyomán elsősorban a kedvező földrajzi adottságok lesznek e téren újból meghatározóak. A gazdaságfejlesztés és tőkevonzó képesség erősítése szempontjából kiemelt fontosságú a megye potenciális logisztikai szerepvállalásának kibontakoztatása.

Ennek értelmében a legfontosabb feladatok:

- a) A Szolnoki Logisztikai Központ kiépítése, a kunmadarasi repülőtér logisztikai hasznosítása és logisztikai központ létesítése a Felső-Jászságban (rövid és középtávú feladat)

- b) Az ipari parkok logisztikai tevékenységének erősítése és az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.3. Agrárfejlesztés

A mezőgazdaság a megye gazdasága és lakossága számára meghatározó jellegű. A megye szerepe az ország mezőgazdaságában továbbra is jelentős marad és hosszú távon – adottságai, hagyományai révén – felértékelődik. Ez a tény a gazdasági válság után még egyértelműbbé vált. Fontos feladat a mezőgazdasági termékfeldolgozás kiemelt kezelése, különös tekintettel az adottságokra alapozott kis- és közepes méretű feldolgozók új struktúrája kialakításának biztosítása termelési körzetenként.

I.3.1. Az agrárium jövedelemtermelő- és piacképességének erősítése

A megye agrárgazdasági potenciálja csak akkor fog hasznosulni erőteljesebben, ha kiteljesedik a szerkezetváltás, megtörténik az ágazat diverzifikálása, meghatározó lesz a tájjelleget, valamint a magas minőséget és feldolgozottsági fokot is biztosító termék-előállítás.

A jövőben csak a legkedvezőbb adottságú területen lesz lehetőség eredményes árutermelésre, ezért az extenzív gazdálkodásra alkalmas területen a lakosság megtartását célzó tájtermelést, míg a mélyfekvésű területen a gyep- és erdőgazdálkodást kell ösztönözni.

A megye agrárgazdaságának fejlesztését elsősorban a talajadottságokra és a tradicionálisan kialakult termelési kultúrákra célszerű alapozni, figyelemmel a kistérségi különbségekre. A mezőgazdaság fejlesztését a természeti adottságok, a piaci elvárások és az EU normatívák hármaskörének megfelelően kell megvalósítani úgy, hogy a jelenlegi pozíciók javuljanak, a jövedelemtermelő képesség fokozódjon és egyidejűleg szolgálja a természeti adottságok megőrzését és a falun élő lakosság megélhetési körülményeinek, életminőségének javítását.

Mindezekből és a megye termőterületeinek mozaikos szerkezetéből adódóan az agrárgazdaság fejlesztési irányai – komplex módon – az intenzív és extenzív hasznosíthatóság (versenyképes, illetve tájfenntartó gazdálkodás) szempontjai szerint alakíthatók ki. Ennek során figyelemmel kell lenni a megye termőterületeinek egyéb ágazati célú – tájkonform és a biodiverzitást segítő – hasznosítására is.

Az agráriumhoz kapcsolódó K+F tevékenységek támogatása, fejlesztése, a kutatási eredmények mezőgazdaságban történő hasznosítása, az agrárágazat innovációs képességének erősítése együttesen hozzájárulnak az ágazat és a megye versenyképességének javításához.

Az agrárágazat fejlesztésének főbb irányai a következőkben jelölhetők meg:

- a) A földhasználat racionalizálása, a jó minőségű termőföldek koncentrált hasznosítása (rövid és középtávú feladat)
- b) Az élelmiszeripari termékek feldolgozási szintjének, marketingjének növelése, élelmiszerbiztonsági rendszerek elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A hagyományos agrártevékenységek, valamint fenntartható intenzív és extenzív termelés/tartás technológiák fejlesztése, a gazdák támogatása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Termelő, értékesítő és szolgáltató láncok és szervezetek létrehozása, agrárlogisztikai tevékenység fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

- e) Képzési, átképzési és gazdálkodási referencia központok létesítése, a K+F tevékenységek ösztönzése, agrár-innovációs központ létrehozása és az agrár-szaktanácsadás megyei hálózatának fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- f) EU konform állattartó szövetkezetek kialakítása, az állattenyésztés feltételeinek korszerűsítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.3.2. Az agrár-környezetvédelmi tevékenységek támogatása

Az EU agrárpolitikájában, agrár-támogatási rendszerében mindinkább előtérbe kerül az intenzív területhasználati módok helyett a környezetvédelmi szempontokat preferáló, fenntartható földhasználat.

Ösztönözni kell a környezetbarát gazdálkodási formák elterjesztését, fontos szerepet szánva az agrár-környezetvédelmi, agrár-ökológiai, bio- és tájgazdálkodási formáknak. Az EU konform földhasználati módok, termelési eljárások terjedése a megye agrárgazdaságában is fordulatot hoz.

E célkitűzés az alábbi tényezőket foglalja magában:

- a) Agrár-környezetvédelmi földhasználat a mezőgazdasági területek fenntartható védelme érdekében, megyei növényvédelmi előrejelző rendszer kiépítése (rövid és középtávú feladat)
- b) A táji értékek megőrzését szolgáló, környezetbarát termelési eljárások és gazdálkodási formák elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Geotermikus energia hasznosításának elterjesztése a mezőgazdaságban (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.4. Turizmusfejlesztés

A megye gazdaságának átalakítása szükségessé teszi a turizmus versenyképességének növelését. A meglévő turisztikai vonzerők jelentős része ma még nem kellőképpen hasznosított, emiatt hatásuk helyi, kedvezőbb esetben kistérségi szinten érvényesül. A cél egyértelműen az, hogy a meglévő vonzerők – természeti adottságok, felszíni és felszín alatti vizek, kulturális örökség – hasznosítása a vendégek számának és az itt eltöltött időnek a növekedését eredményezze.

I.4.1. Egészségturizmus fejlesztése

Az egészséges életmód, a természetes gyógymódok és a megelőzés fontosságának előtérbe kerülésével az egészségturizmus szerepe felértékelődik. Ez a tendencia kedvező az országos viszonylatban is jó termál- és gyógyvíz adottsággal rendelkező megye számára, ahol a közelmúltban a fejlesztések elmaradtak a lehetőségektől és a környezettől. Kiemelkedően fontos a minőségi fejlesztések megvalósítása és a térségi együttműködések kialakítása.

Az adottságok kihasználásának javítása érdekében szükséges:

- a) A termál- és gyógyfürdők, valamint a kapcsolódó szolgáltatók együttműködésének erősítése, termál- és gyógykistérségek létrehozása, új termékek kialakítása (rövid és középtávú feladat)
- b) Gyógycentrumok és fedett gyógyfürdők kialakítása, fejlesztése és a gyógyfürdők szolgáltatásainak bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A termálfürdők általános korszerűsítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.4.2. *A turizmus természetközeli formáinak bővítése*

A megye településeinek jelentős része – a természetvédelmi kijelölés alá eső területek, folyópartok és holtágak számottevő nagysága miatt – kedvező adottságokkal rendelkezik a tájkonform, ökológiai adottságokhoz illeszkedő turizmus fejlesztéséhez. Az aktív turizmus infrastruktúrájának kiépítésével a természeti értékekhez, adottságokhoz illeszkedő turizmus alapjai megteremthetők. A falusi- és agroturizmus újrakonosodott és kialakult az aktív szervezett együttműködés. Kiemelten fontos jövedelemszerzési lehetőség lesz egyes kistélepüléseken az agrárgazdaság terményeinek helybeli hasznosítása a vendégek ellátásában.

Ezen célkitűzések elérése érdekében szükséges:

- a) A természeti értékek megismertetésének, a védett természeti területek bemutatásának fejlesztése, látogatóközpontok és túraútvonalak kialakítása, az arborétumok, a Tiszaliget és a jászberényi állatkert turisztikai hasznosításának bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Turisztikai célú kerékpárutak építése (rövid és középtávú feladat)
- c) A lovas-, horgász- és vadászturizmus fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A falusi és az agrárturizmus fejlesztése (rövid, középtávú feladat)

I.4.3. *A turisztikai szálláshelyek minőségi és mennyiségi növelése*

A megyében lévő szálláshelyek sem minőségi, sem mennyiségi szempontból nem felelnek meg az elvárásoknak. A turisztikai fogadóképesség területén hiányoznak a minőségi vendégfogadás feltételei és a magasabb igényeket kielégítő szálláshelyek száma is alacsony.

Ennek érdekében a legfontosabb feladat:

- a) A meglévő szálláshelyek általános korszerűsítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Magasabb minőségű szálláshelyek kialakítása a turisztikai központokban és nagyobb városokban (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

I.4.4. *A turisztikai desztinációk kialakítása, fejlesztése*

A széleskörű ismertség, a hatékony piaci értékesítés érdekében szükség van a megyére, a térségekre és egyes településekre jellemző, megkülönböztető turisztikai kínálat kialakítására. Az idegenforgalmi szerepű települések összefogásán alapuló önálló desztinációk létrehozását, illetve a Tisza-tó és a megye többi része elkülönülő térségi desztinációvá fejlesztését kell megcélozni. Mindez az önkormányzatok és a turizmusban érdekelték új típusú együttműködését feltételezi, amihez a kulturális örökségre alapozott fejlesztés lehet a kiindulási alap.

E célkitűzés elérése érdekében szükséges:

- a) Önálló települési és térségi desztinációk kialakítása (rövid és középtávú feladat)
- b) Turisztikai termékfejlesztés, a marketing és promóciós tevékenység megújítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

- c) A helyi kulturális értékek, a népművészeti hagyományok megőrzésének, a műemlékvédelemnek, a múzeumhálózat fejlesztésének elősegítése és turisztikai hasznosításuk bővítése, tematikus útvonalak kialakítása, látogatóközpontok létesítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente

II.1. A Tisza-mente fejlesztése

A Tisza-mente a megye egyik sajátos, hagyományosan is elkülönülő térsége. Megfogalmazhatók a térség egészét érintő fejlesztések, a megyeszékhelyhez kapcsolódó dinamikus településeggyüttesre vonatkozó speciális elképzelések, valamint a megye két leghátrányosabb kistérségének felzárkóztatása is.

II.1.1. A Tisza-mente térségének kiemelt fejlesztése

A Tisza-mente hagyományos agrártérség, ennek megfelelően fejlődése jelentős mértékben függ a folyó ökopotenciáljától és vízháztartásától. Az ártér gazdasági-társadalmi stabilitása csak az alapadottságait képező természeti rendszerekkel együttműködő tájhasználattal teremthető meg. Mára a tiszai természeti rendszer működése jórészt felborult, alrendszerei károsodtak, mindez a társadalom szempontjából fokozódó víz- és természeti károkat okoz, a földhasználat egyre kisebb megélhetést biztosít a térségben élőknek. A Tisza-mente térségi fejlődésnek a társadalom és gazdaság táji rendszerekbe illeszkedésén és a velük való együttműködésen kell alapulnia. E célt a vízkészlet-gazdálkodáson alapuló fenntartható táji-ökológiai rendszerek kialakítása és kapcsolódó infrastrukturális és vidékfejlesztési beavatkozások szolgálják a Tisza térségét átfogó komplex programba ágyazódva.

A megvalósítás érdekében az alábbi feladatok megvalósítása szükséges:

- a) A VTT I. ütemhez kapcsolódó vidékfejlesztési, árvízbiztonsági és infrastrukturális fejlesztések megvalósítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Átfogó vidékfejlesztési programok kialakítása és megvalósítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A térség elérhetőségének javítása, kompátkelőhelyek fejlesztése és létesítése, a Tisza fenntartható hajózhatóságát szolgáló műszaki fejlesztések megvalósulása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A környezettudatos területhasználati módok elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

II.1.2. A szolnoki településeggyüttes kibontakozásának előmozdítása

A megyeszékhely közvetlen környezete Szolnok gazdasági-társadalmi szerepéből adódóan a megye térszerkezetében kiemelkedő jelentőséggel bír. A város szűkebb térségében az agglomerációs folyamatok elmélyítése a térség és a megye fejlődésének egyik meghatározó tényezője.

A települések közötti gazdasági-társadalmi kohézió erősítése és egy szoros tartalmi együttműködés megteremtése érdekében az alábbi célok megvalósítása indokolt:

- a) A szolnoki agglomeráció területi munkamegosztásban betöltött regionális szerepének megerősítése (rövid és középtávú feladat)
- b) A megyeszékhely és a környező települések közötti gazdasági és intézményi kapcsolatrendszer szorosabbá tétele, az összehangolt lakásfejlesztés és telephely-gazdálkodás kialakítása, a közlekedés elővárosi jellegű fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

II.1.3. A leghátrányosabb helyzetű térségek fejlődésének segítése

A megye két leghátrányosabb helyzetű térsége, a Tiszazug és a Közép-Tiszavidék társadalmi-gazdasági leszakadásának megállítása, illetve felzárkózásuk elindítása átfogó és önálló feladatot jelent beleértve a kistérségi centrumok fejlesztését is. A települések népességmegtartó és eltartó képességét komplexen kell erősíteni. Fejlődésük érdekében a rendelkezésre álló fejlesztési és szervezési eszközöket koncentráltan, nagyobb arányban kell felhasználni. Biztosítani kell a foglalkoztatási lehetőségek bővítését és a dinamikusabb térségekkel való kapcsolatokat fejlesztését. Felzárkózásuk érdekében elengedhetetlen kiemelt kezelésük megyei, regionális és országos szinten.

A hátrányos helyzet felszámolására irányuló stratégia a következő:

- a) Konkrét munkahely-teremtési akciók indítása, befektetés- és vállalkozásösztönzési tevékenységek, valamint térségi gazdaságfejlesztési intézmények kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A gazdasági potenciál és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése (rövid és középtávú feladat)
- c) A középfokú ellátás kedvező elérhetőségének megteremtése (rövid és középtávú feladat)
- d) Az alapfokú szociális, egészségügyi ellátás és oktatás teljeskörű biztosítása térségi feladatmegosztással (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- e) A települési infrastruktúra fejlesztése, a lakásépítési tevékenység élénkítése, a kereskedelmi ellátás és a lakossági szolgáltatások bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

II.2. A Tisza-mente turisztikai fejlesztése

A Tisza-mente turisztikai hasznosítása önálló célrendszer mentén alakítható ki.

II.2.1. A Tisza és mellékfolyói turisztikai hasznosításának növelése

A megye természeti értékei közül kiemelt jelentőségűek a folyóvizek (Tisza, Zagyva, Hármas-Körös), amelyek számottevő turisztikai vonzerőt képviselnek. Az élővizek – a természet- és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével történő – idegenforgalmi hasznosításának feltárása és fejlesztése a megye turisztikai vonzerejét növelő tényező.

Ennek érdekében a legfontosabb tevékenységek:

- a) „Szolnok a Tisza fővárosa” program megvalósítása (rövid és középtávú feladat)
- b) A kerékpáros, horgász- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése, szabadstrandok kiépítése (rövid, középtávú feladat)

- c) A turisztikai célú hajózás infrastruktúrájának kiépítése a Tiszán és a Hármaskörösön (rövid és középtávú feladat)
- d) A megyei holtágak turisztikai hasznosítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III. Hárompólusú megye kialakulása

III.1. A megye gazdasági centruma hatásának kiterjesztése

A megyében a területi kohézió erősítése szükségessé teszi elkülönülő, speciális fejlesztési célkitűzések megfogalmazását, a kialakult gazdasági centrumok térbeli hatásának növelését.

III.1.1. A Jászberény-Szolnok tengelyhez kapcsolódó területek fejlesztése

A megye gazdaságában a Jászberény-Szolnok tengely meghatározó szerepet tölt be, így gazdasági és társadalmi fejlettségéből adódóan alkalmas az innováció fejlesztésére. A tengely – a tágabb vonzáskörzeteket is figyelembe véve – a megye öt kistérsége, valamint két ipari háromszöge /Jászárokszállás-Jászfényszaru-Jászberény és Solnok-Martfű-Törökszentmiklós/ közötti közvetlen összeköttetést biztosítja, fejlődése révén a centrumterületekből kiinduló pozitív gazdasági-társadalmi hatások a tágabb térségekbe is elérnek.

Ennek értelmében a Jászberény-Szolnok tengely multiplikatív hatása által érintett jászberényi, szolnoki, törökszentmiklói, mezőtúri és kunszentmártoni kistérségek összehangolt fejlesztése biztosítható.

Ezért szükséges:

- a) Solnok és Jászberény gazdaságszervezésben betöltött regionális szerepének erősítése, az innovációs és K+F tevékenységek támogatása (rövid és középtávú feladat)
- b) A felsőoktatás és a szakképzés területén az együttműködések ösztönzése (rövid és középtávú feladat)
- c) Az ipari parkok és ipari telephelyek kialakításának, fejlesztésének összehangolása, nagyüzemek, ipari parkok, beszállítók együttműködésének kialakítása (rövid és középtávú feladat)
- d) Az öt kistérség kulcstelepülései gazdasági szervező erejének növelése, térségi kapcsolatainak erősítése (rövid és középtávú feladat)

III.2. A megye észak-keleti területének fejlesztése

A Tisza-tó olyan több funkciójú terület, amely jövőbeni hasznosítása megalapozhatja a közeli és tágabb környezetben lévő, egyik leghátrányosabb helyzetű belső periféria felzárkózását. A Tisza-tó és térségének fejlesztése a megyék közötti együttműködés megnyilvánulása is. A tó térségében a legkiemelkedőbbek a lehetőségek a turizmus adottságainak kihasználásra. Karcag és Tiszafüred városok kistérségi központi szerepének, térszervező erejének növelése, innovációs és tökevonzó képességének erősítése a hosszú távú, kiegyenlített fejlődés egyik kulcstényezője, amely a többi nagyobb településsel való munkamegosztás kialakítását is feltételezi.

III.2.1. Új térségi pólus kialakítása

A megye észak-keleti részén, a Tisza, a Hortobágy és a 4. számú főút határolta belső periféria központjában található a Kunmadaras és Térsége Vállalkozási Övezet. A vállalkozási övezet alapításakor a cél a periférikus helyzetű elmaradott térség fejlődésének segítése volt. A térség gazdasági-társadalmi felzárkózása eddig nem következett be. A repülőtér a térség gazdaságfejlesztésének kiindulópontjává válhat, együttműködve Karcaggal, Tiszafüreddel és a többi várossal.

E célok megvalósítása érdekében szükséges:

- a) Ipari parkok és iparterületek kialakítása, betelepítése, és a repülőtér gazdasági hasznosítása a foglalkoztatási lehetőség bővítése érdekében (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A térség infrastrukturális fejlesztésének és jobb elérhetőségének biztosítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A mezőgazdaság átfogó fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A vállalkozásokat segítő intézményrendszer kialakítása (rövid és középtávú feladat)

III.2.2. A Tisza-tó az ökoturizmus központja

A megye észak-nyugati térségében fekvő Tisza-tó tókönyeki területein négy megye osztozik, de a lakosság számát és az idegenforgalom jelentőségét tekintve Jász-Nagykun-Szolnok megye rendelkezik a legnagyobb súllyal.

A tó és térsége turisztikai vonzerejének növelése, az adottságokra alapozott turizmusfejlesztés a megye idegenforgalmi szerepét növelő kiemelt feladat. A térség önálló desztinációként a természetközeli turizmus központjává fejlődhet, és ezzel jelentősen hozzájárul a területi egyensúly kialakulásához.

Ennek érdekében a legfontosabb feladatok:

- a) A térség önálló desztinációvá válása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A Tisza-tó állapotának fenntartását biztosító beavatkozások elvégzése (rövid, középtávú feladat)
- c) A komplex turisztikai fejlesztés megalapozása (turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra, úthálózat, fogadóképesség javítása, a tóparti és háttér települések együttműködésének erősítése) (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Az ökoturisztika, a horgászturizmus, a hajózás és a Tisza-tavi túrahálózat fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- e) A szezon hosszabbítását szolgáló fejlesztések (szálláshelyfejlesztés, termálvíz-hasznosítás) megvalósítása, termál mikrorégió kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III.3. *Térségi együttműködések elmélyítése*

A megye települései, térségei között eltérő hatékonyságú együttműködések alakultak ki. A kistérségek megyén kívüli kapcsolatai adottságaikból következően különbözőek. Az egyes területi szintek közötti összehangolt együttműködés hosszú távon elősegítheti a közös célok megvalósítását. Ennek érdekében a jövőben erősíteni kell az együttműködést, hozzájárulva a megye gazdasági-társadalmi fejlődésének érdemi előmozdításához, a környezet állapotának javításához és a természeti értékek megőrzéséhez.

III.3.1. *A kisvárosok funkcióinak bővítése*

A megye településhálózata modernizálásának egyik legfontosabb feltétele a meglévő városhálózat egyrészének megerősítése, hogy azok a funkció és intézményrendszer bővülés révén valódi térségi szervezőközpontként működjenek, elérhető közelségben valamennyi település számára. A városiasodás mellett hosszabb távon szükséges még néhány további település várossá válásával, illetve a településhálózaton belüli erőteljesebb munkamegosztással is számolni.

Ezért szükséges:

- a) A megye kisvárosaiban a közigazgatási, pénzügyi, üzleti és lakossági szolgáltatások, és a kereskedelem fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A tranzit utak mentén kereskedelmi központok kialakítása és a forgalomhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Egyes gazdasági és térségi szerepkörrel rendelkező települések várossá válásának elősegítése (közép- és hosszú távú feladat)

III.3.2. *Regionális és térségi együttműködések erősítése*

Az elmúlt időszak tapasztalata rámutatott arra, hogy a regionális és térségi együttműködések sokkal hatékonyabban tudják az érdekeiket érvényesíteni, kezdeményezéseiket végigvinni és a hazai illetve EU-s támogatásokat igénybe venni, mint a területileg elszigetelt és magukra utalt közösségek.

A regionális és térségi együttműködések erősítését szolgáló legfontosabb feladatok:

- a) A Szolnoki kistérség és a Tiszazug kapcsolatának fejlesztése Kecskemét és Pest megye felé (közép- és hosszú távú feladat)
- b) A Jászság kapcsolatának erősítése Heves és Pest megye szomszédos térségei felé (közép- és hosszú távú feladat)
- c) A Tisza-folyó, mint természetes térszervező egység által generált együttműködések támogatása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A Körös-völgyi együttműködés kialakítása Békés megyével (közép- és hosszú távú feladat)
- e) Az M4-es és M8-as gyorsforgalmi utak megvalósítása nyomán adódó nagytérségi kapcsolatok kialakítása (hosszú távú feladat)

III.3.3. *Kistérségi, településközi társulások és programok támogatása*

A térségi és települési törekvéseket kifejező helyi, térségi fejlesztések jelentik a területfejlesztés alappilléreit. Csak olyan térségek, települések tudnak forrásokhoz jutni, amelyeknek jól kialakított, szakmailag megalapozott programjaik vannak. A térségek adottságait hasznosítani képes együttműködések segítik a települések versenyképességének javítását is. A programok megvalósulásának feltétele a megfelelő és kölcsönös információáramlás, a folyamatos projektgenerálás. A településközi, térségi együttműködések keretében már a közeljövőben számolni kell a társulási formák bővítésével, mind az önkormányzati intézmények működtetése, mind az egyéb kötelező funkciók ellátása terén a hatékonyabb és olcsóbb feladatellátás biztosítása érdekében.

Mindezek megvalósításához szükséges:

- a) A terület- és gazdaságfejlesztés kistérségi intézményrendszerének megerősítése, együttműködésük szervezetté tétele, a tervezési-programozási, információs és marketingtevékenység erősítése (rövid és középtávú feladat)
- b) Az alap és középszintű feladatok ellátásában, egy-egy térségben funkciómegosztás kialakítása, a többcélú társulások fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A térségi, településközi együttműködési és társulási formák továbbfejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III.4. *Vidékfejlesztés*

A megye alacsony népsűrűsége és a mezőgazdasági tevékenység általánosan jellemző volta következtében a gazdaságfejlesztés, az életminőség és a megélhetés javítása érdekében elkülönülten kell megfogalmazni a vidékfejlesztési célokat. E célok megvalósítása a megye valamennyi térségében kiemelt feladatot jelent.

III.4.1. *Vidéki infrastruktúra fejlesztése*

A vidéki települések infrastruktúrájának kiépítése a felzárkózás, a vidék népességmegtartó képessége és az életminőség javítása szempontjából egyaránt fontos feladat. A települések külterületi infrastruktúrája, a majorok, külterületi lakott helyek állapotának, infrastruktúrájának javítása ugyancsak fontos a felzárkózás elősegítése érdekében.

Ennek érdekében a legfontosabb feladatok:

- a) A külterületi vonalas infrastruktúrák rekonstrukciója és fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A tanyák és a majorok fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III.4.2. *Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzés előmozdítása*

A gazdaság szerkezetének átalakulása, a mezőgazdasági foglalkoztatás csökkenése jelentősen hozzájárult a vidéki térségekben a magas munkanélküliségi arány kialakulásához. A foglalkoztatási problémák kezelésében megoldást jelenthet az alternatív jövedelemszerzést biztosító tevékenységek támogatása.

Ennek keretében kiemelendő:

- a) Az alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A hagyományos tevékenységek és szolgáltatások megőrzése, folytatása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III.4.3. *Kulturális örökség védelme*

A megye települései kulturális örökségének, hagyományainak védelme, a vonzó településkép kialakítása nemcsak a lakosság komfortérzetét javítja, hanem egyben a település turisztikai vonzerejét is növeli.

Ennek érdekében fontos:

- a) Az épített örökség védelme, ápolása, a településkép megújítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Az utcák, közterületek és zöldterületek felújítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III.4.4. *Közösségi együttműködések, szolgáltatások fejlesztése*

Egy térség fejlettségét a közösségi együttműködések, szolgáltatások megléte, a társadalmi önszerveződések, kezdeményezések kialakulása is befolyásolja. A hatékony együttműködési formákon és hálózatokon keresztül a társadalmi és gazdasági segítségnyújtás több területen valósulhat meg. A különböző forrásokból érkező támogatások kedvező felhasználása érdekében szintén alapvető fontosságú a megfelelő intézményrendszer mellett a közösségi együttműködések megalapozása, fejlesztése.

Ennek érdekében a legfontosabb feladatok:

- a) Megyei vidékfejlesztési módszertani központ létrehozása (rövid és középtávú feladat)
- b) A vidékfejlesztési közösségek tevékenységének kiterjesztése (rövid és középtávú feladat)
- c) A falu- és tanyagondnok hálózat bővítése (rövid és középtávú feladat)

IV. Képzett, egészséges népesség

IV.1. *A tudásbázis erősítése*

A megye versenyképességének és gazdasági-társadalmi modernizációjának alapvető feltétele a humán erőforrás fejlesztése. A gazdaság teljesítőképességét meghatározza a szellemi tőke nagysága. Egy ország, egy térség, egy megye gazdasági teljesítménye, fejlesztési lehetőségei és innovációs képessége összefügg a lakosság iskolai végzettségével. A gazdaság teljesítménye egy ideig fokozható egyszerű változtatásokkal, de előrelépést csak a fejlettebb régiók vívmányainak átvétele, az újítások alkalmazása hozhat. Kiemelten kell tehát kezelni a piacképes tudás megszerzését, az élethosszig tartó tanulás folyamatának kialakítását, a kulturális értékek megőrzését, a társadalmi innováció és a környezettudatosság erősítését.

IV.1.1. A szaktudás piacképességének erősítése

Az általános és középiskolák működési feltételei és eredményei különbözőek, ennek egyik oka a tanárok és a tanulók eltérő összetétele, az iskolák különböző felszereltsége. A községi általános iskolák „rangjának” megőrzése, az azonos továbbtanulási esélyek biztosítása helyi és térségi feladat. Nemcsak az a fontos, hogy a diákok mit és hogyan tanulnak, hanem az is, hogy milyen körülmények között. A megyében lévő az oktatási intézmények épületeinek nagyrésze felújításra, átépítésre szorul. A szakmai munka erősítése, a munkaerőpiac igényeihez illeszkedő, korszerű képzési rendszer kialakítása térségre koordinált és összehangolt tevékenységet igényel. Törekedni kell továbbá az élethosszig tartó tanulás feltételrendszerének megteremtésére.

A fentiek megvalósítása érdekében szükséges:

- a) A szakképző intézmények képzési feltételeinek korszerűsítése, térségi integrált szakképzési központok fejlesztése és a gazdasági szervezetekkel való kapcsolat erősítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A tehetséggondozást és a továbbtanulásra való felkészítést elősegítő fejlesztések támogatása, a nyelvi és számítástechnikai oktatás feltételeinek javítása (rövid, középtávú feladat)
- c) A vidéki és hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása, továbbtanulási esélyei javítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Az oktatási intézmények épületeinek átfogó rekonstrukciója (rövid, közép- és hosszú távú feladata)
- e) A felnőttek képzési sajátosságait figyelembe vevő fejlesztések ösztönzése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

IV.1.2. A tudományos élet és a felsőfokú oktatás fejlesztése

A megyei főiskolák, tudományos kutatóhelyek által képviselt humán potenciál nincs kellően kiaknázva. Ennek oka a szétszórtság, az együttműködés hiánya, a fiatal diplomások elvándorlása, a technológiai és tudásigényesebb ágazatok háttérbe szorulása. Ahhoz, hogy ez a terület a jövőben hatékonyan segítse a sokoldalú fejlődést, az eddigieknél jóval nagyobb mértékben kell építeni a tudományos élet és a felsőoktatás intézményeire.

Ennek érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani az innovációt előmozdító, K+F tevékenységet végző kutatóintézetek, kutatóhelyek technológiai kutatási feltételeinek javítására, munkájuk támogatására. Meg kell teremteni a tagolt, egymástól függetlenül működő intézmények közötti összhangot, fel kell mérni együttműködésük lehetséges területeit, jelentősen korszerűsíteni, bővíteni kell képzési profiljukat, tárgyi és személyi feltételeiket.

A fentiek megvalósulását szolgálja:

- a) A főiskolák megyei és regionális együttműködésének támogatása, nyitás az üzleti szféra felé (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Felsőoktatási intézmények és kutatóhelyek beruházási, fejlesztési igényeinek támogatása, elméleti és gyakorlati kutatások, K+F projektek ösztönzése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A felsőfokú oktatás tárgyi és személyi feltételeinek bővítése, új, piacképes képzési formák kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

IV.1.3. *A társadalmi innováció fejlesztése*

A humán tőkébe való befektetés, azaz az iskolázottság, a művelődési szint emelése lassan megtérülő, de igen hatékony beruházási forma. A megye számára a hátrányos helyzetből kitörést jelenthet a kulturális örökség megőrzése és a társadalmi innováció fejlesztése. A megye fejlődéséhez elengedhetetlen a fiatal szakemberek megtartása.

Ezek megvalósítása érdekében kiemelendő:

- a) A tehetséges fiatalok továbbtanulásának, diplomások letelepedésének támogatása, valamint települési, térségi és megyei ösztöndíjak kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Közösségfejlesztés, a társadalmi tudástőke növelése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A kulturális örökség és a közműveltség megőrzése és emelése, a kapcsolódó intézményhálózat fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

IV.1.4. *Az információs társadalom feltételeinek javítása*

A globalizálódó társadalmi-gazdasági környezetben egyre nagyobb szerepe van az információáramlás és az információhoz való hozzájutás milyenségének. Ez már ma is a versenyképesség egyik meghatározó tényezője. Az Európai Unió célkitűzései között kiemelt fontosságú az információhoz való hozzájutás területi kiegyenlítettségének biztosítása a lakosság számára. A kommunikációs technológiák fejlődése és hatásai nyomán ma már egyre inkább az információs társadalom kiterjedéséről beszélhetünk.

A kommunikációs szolgáltatások fejlesztése folyamatosságának biztosítása az információs társadalomhoz való alkalmazkodás műszaki feltételeinek kialakítása mellett a lakosság számára megteremti az információhoz való hozzájutás területi kiegyenlítettségét és csökkenti a digitális szakadékban megmutatkozó területi különbségeket. Ezek alapvető hatással vannak a gazdasági és társadalmi élet minden területére. Az információs és kommunikációs technológia adta lehetőségek kihasználása segíti az innováció alkalmazását és terjedését, így újabb munkahelyek teremtését.

Mindezek érdekében szükséges:

- a) A szélesávú adatátviteli hálózat és a mobil-internet elérhetőségének biztosítása minden településen, valamint a kábeltelevíziós hálózatok bővítése és fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- b) A közösségi és nyilvános elérési pontok számának növelése, és a könyvtárak ez irányú tevékenységének fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- c) Az e-közigazgatás kialakítása (középtávú feladat)

IV.2. *A népesség egészségi állapotának javítása*

Az emberi erőforrás fejlesztésének alapvető feltétele, hogy az egészségügyi intézményrendszer korszerűsítésével, hatékony megelőző és rehabilitációs tevékenységgel javuljon a lakosság egészségi állapota.

IV.2.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése

A megyén belül jelentős eltérések vannak az egészségügyi ellátás területi megoszlásában. A problémát tovább növeli, hogy a legtöbb egészségügyi intézmény műszaki eszközellátottsága nem az igényeknek megfelelő, az intézmények szakemberhiánnyal küzdenek. Alapvető feladat a helyi igényeket kielégítő, a lakosság megbetegedési mutatóihoz igazodó, a progresszivitás elveinek megfelelő, a rendelkezésre álló kapacitások összehangolásán alapuló ellátási rendszer kiépítése, a megfelelő elhelyezés, az egészségügyi gép-műszer és a szakembergárda biztosításával, valamint az egészségvédelmi és megelőző tevékenység fokozásával.

Ennek érdekében a következő feladatokat kell végrehajtani:

- a) A sürgősségi ellátás, a központi ügyeleti rendszer és a mentőszolgálat működési feltételrendszerének fejlesztése, a szakember ellátottság javítása (rövid és középtávú feladat)
- b) Az egészségvédelem és megelőzés erősítése, a lakossági szűrések megszervezése és szakmai biztosítása a gép-műszerpark fejlesztésével (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Az alap- és járóbeteg-ellátás kistérségi, a fekvőbeteg-szakellátás megyei szintű ellátásszervezési rendjének kialakítása, és az intézmények fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- d) A szociális intézményi ellátás, a krónikus és rehabilitációs kapacitások, a házi szakápolás fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- e) Az egészségügyi, társadalmi és foglalkoztatási rehabilitáció fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- f) A gyógyturizmus egészségügyi bázisának megteremtése, valamint a rehabilitáció, a speciális egészségügyi szolgáltatások kiépítése (közép- és hosszú távú feladat)

IV.2.2. Az egészséges életmód elterjesztése

A megye lakossága egészségi állapotának javításához az egészségügyi ellátó rendszer kiépítése mellett szükséges az egészséges életmód széles körű terjesztése, az életmód- és szemléletváltás, a megelőzés fontosságának hangsúlyozása is.

Ennek megvalósulását az alábbi feladatok segítik:

- a) Az egészséges életmód elterjesztésének széles körű támogatása, az egészséges életmódra nevelés feltételeinek megteremtése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Sportlétesítmények építése, felújítása, és a szabadidős tevékenységek, tömegsportok népszerűsítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

V. Felzárkózó társadalmi csoportok

V.1. A szolidáris társadalmi törekvések támogatása

A megye hét kistérsége közül hat kistérség hagyományosan társadalmi-gazdasági szempontból elmaradottnak minősül. A területi különbségek a gazdasági válság nyomán még egyértelműbbé váltak. Több szempontból is hátrányos helyzetűnek tekinthető a növekvő arányú, területileg koncentráltan élő cigány népesség.

Jelentős és egyre növekvő különbségek tapasztalhatók a lakosság életkörülményeiben a megye fejlettebb és leszakadó települései, térségei között. A különbségek növekedésének megállítása a megye további fejlődésének feltétele.

V.1.1. *A hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása*

A tartós munkanélküliek, a kedvezőtlen lakóövezetekben élők, a hajléktalanok, az egyedülálló idősök, az egyszülős háztartások, a fogyatékkal és mentális problémákkal élők, valamint a romák között a legnagyobb a társadalmi hátrányok halmozódása és a szegénység. Az így kialakult szociális különbségeket csak társadalmi összefogással lehet csökkenteni. A legkiszolgáltatottabb rétegek teljes leszakadását és kirekesztődését meg kell akadályozni. Ehhez építeni kell az egyéni aktivitásra, ösztönözni szükséges az önsegítő megoldások elterjedését.

A fentiek megvalósítását szolgálja:

- a) Hátránykompenzációs intézkedéscsomag kidolgozása és megvalósítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Az alap és szakellátó szociális és gyermekvédelmi rendszer fejlesztése, valamint a vállalkozói és civil szféra részvételi arányának növelése a szociális és gyermekvédelmi feladatokban (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Esélyjavító iskolarendszerű és iskolán kívüli oktatás, képzés bővítése és különleges nevelési, oktatási igényű gyermekekkel (fogyatékkal élőkkel) való foglalkoztatás elősegítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Az egyedülálló idősök lakhatási és gondozási feltételeinek javítása, idősök nappali ellátása, otthonok építése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- e) A közintézmények teljeskörű akadálymentesítése (rövid és középtávú feladat)

V.1.2. *Foglalkoztatási lehetőségek növelése*

A versenyképes gazdaság elengedhetetlen feltétele, hogy jól képzett, a gazdasági kihívásokhoz alkalmazkodni képes munkaerő álljon rendelkezésre. Ezért szükség van a képzés és a munkaerőpiac igényeinek összehangolására. A munkaerőpiaci részvétel növeléséhez a munkaerő-kínálatot és keresletet befolyásoló intézkedések szükségesek a hátrányos, leszakadó térségekben. Ezen területek egyik kitörési pontja lehet a szociális gazdaságban való foglalkoztatás, valamint a távmunka elterjesztése.

A fentiek megvalósításának eszközei lehetnek:

- a) Tartós munkanélküliek, súlyos válsághelyzetbe került családok, csoportok ágazatközi összefogással megvalósuló segítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Integrált foglalkoztatási lehetőségek biztosítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A nők, a pályakezdő fiatalok, illetve a 45 év feletti munkanélküliek munkához jutásának elősegítése, a távmunka elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Alternatív jövedelemtermelő és foglalkoztatási formák, valamint a helyi, speciális termékek előállításához kapcsolódó munkahelyteremtés támogatása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

V.1.3. *A cigányság helyzetének javítása*

Az utóbbi évtizedben meghatározó kérdéssé vált a cigányság integrációjának szükségessége. Társadalmi helyzetük javítása csak úgy valósítható meg sikeresen, ha kialakul az elfogadó, befogadó, megismerni szándékozó többségi magatartás, hatékony lépések történnek társadalmi-gazdasági felemelkedésük elősegítésére, és a cigányság is megtesz mindent az integráció érdekében. A cigányság társadalmi-gazdasági felemelkedése hosszú távon az egyik meghatározó sorskérdés.

A megyében a cigányság helyzetének javítását segítő feladatok:

- a) A lakóhelyek infrastrukturális ellátásának és a lakáskörülmények javítása, a telepek felszámolása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) Komplex képzési program indítása, a közoktatás és a szakképzés feltételeinek javítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A foglalkoztatási lehetőségek átfogó bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A szociális és egészségügyi ellátás fejlesztése, egészségügyi programok indítása, egészséges életmód elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- e) Pozitív életminőség minták terjesztése, identitáserősítés, hagyományápolás, konfliktuskezelési képességek javítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

V.2. *A biztonság növelése*

A biztonság erősítése a társadalmi együttélés mindennapjaiban is olyan tényező, amely a humán erőforrás állapotát számottevően javítja.

V.2.1. *A közrend és közbiztonság erősítése*

A hétköznapi életben egyre meghatározóbb fontossággal bíró érték az élet-, vagyoni- és balesetbiztonság. A baleseti és közbiztonsági statisztikák mutatói, a növekvő lakossági elvárások, az állampolgári kezdeményezések sora, a szakmai és civil összefogások, az önkormányzati törekvések mind-mind e terület fontosságára utalnak. A gazdasági válság negatív hatásai következtében kiéleződő korábbi társadalmi feszültségek már a mindennapi élet minőségét is rontják. A közrend és közbiztonság belátható időn belüli általános fejlesztése kulcskérdéssé vált.

E téren kiemelt feladatot jelent:

- a) A bűn- és balesetmegelőzési ismeretek általánossá tétele, képzések szervezése (rövid és középtávú feladat)
- b) A rendőrség megerősítése, minden településen való állandó jelenlétének biztosítása és az ehhez szükséges feltételek megteremtése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A tűz- és katasztrófavédelem működési feltételeinek fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Térfigyelő rendszerek és telepített sebességmérők hálózatának kiépítése (rövid és középtávú feladat)

- e) Viharjelző és segélykérő rendszerek kiépítése a Tisza-tó térségében és a főutak mentén (rövid és középtávú feladat)
- f) A polgárórség működési feltételeinek javítása, a különféle önkormányzati és magán őrző-védőszolgálatok körének bővítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI. Kiváló állapotú környezet

VI.1. A környezetbiztonság növelése, a környezet állapotának javítása

A megye ár- és belvízbiztonságának növelése a jövőbeni társadalmi-gazdasági fejlődés egyik meghatározó tényezője. A vizek jó állapotának biztosítása Európai Unió elvárás. A természeti erőforrások védelme, a környezeti állapot fenntartása és javítása egyaránt szolgálja a természet és a környezet védelmét, növeli a lakosság létbiztonságát és alapot ad az élelmiszergazdaság változó körülményekhez igazodó megújulásához.

VI.1.1. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, ár- és belvízvédelmi biztonság növelése

A közelmúlt rendkívüli eseményei fokozottan felhívták a figyelmet arra, hogy a meglévő ár- és belvízvédelmi művek csak részben felelnek meg rendeltetésüknek. Az emberek, a települések biztonságának növelése ezért olyan célkitűzéssé vált, amely minden további változás alapvető feltétele és kiindulási alapja. Egyértelmű az is, hogy új típusú megoldásokat kell alkalmazni, amelynek kereteit a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése adja.

A problémák kezelésénél a legfontosabb célkitűzések:

- a) Az árapasztó tározók kiépítése, a szükséges védvonalfejlesztések megvalósítása és a nagyvízi meder vízszállító kapacitásának növelése, valamint a hullámtér hasznosításának korszerűsítése (rövid és középtávú feladat)
- b) Az árvízvédelem átfogó korszerűsítése és fejlesztése a megye teljes területén (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A külterületi belvízvédelmi művek fejlesztése, rekonstrukciója és a települések belterületi belvízcsatorna-hálózatának teljeskörű kiépítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI.1.2. Táj- és természetvédelem

A megye alacsonyfokú szennyezettségű környezete, természeti értékeinek viszonylagos érintetlensége jelentős súllyal bírnak nemcsak az idegenforgalom, hanem a lakosság egészségi állapota és a gazdasági szempontjából is. A táj- és természetvédelem a megye felzárkózását jelentősen befolyásoló tényezők.

Az ökológiai adottságok megtartása, a természeti tájak ökológiai hálózatának kialakítása érdekében a roncsolódott tájak, tájrészletek rendezése szükséges. A meglévő természeti értékek hosszú távú megőrzése érdekében biztosítani kell a fennmaradt természetes élőhelyek és a még működő ökológiai folyosók védelmét, a károsodott élőhelyek rekonstrukcióját, ökológiai állapotának javítását, valamint a védett- és veszélyeztetett növény- és állatfajok életkörülményeinek javítását, ezáltal biztosítva a biológiai diverzitás növelését.

Jelentős nagyságú területek hasznosítását szolgálhatja a gyeper- és legelőterületek növelése, a vizes élőhelyek, a halastavak és a kisvíztározók létesítése, a védett növények és állatok élőhelyéül szolgáló természetközeli állapotú gyepterületek megőrzése, védelme, valamint a pihenő parkok rekreációs célú kialakítása is. A holtágak hasznosítása települési érdekeket is szolgál.

A fentiek megvalósulását a következő tevékenységek segítik elő:

- a) Komplex holtág-kezelési és rehabilitációs program megvalósítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A természet védelme mellett halastavak és kisvíztározók létesítése, a vizes élőhelyek, a gyeper- és legelőterületek, a fokgazdálkodás visszaállítása és élőhely-rehabilitációs tevékenységek ösztönzése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A különleges táji elemek, helyi és országos jelentőségű védett természeti területek és értékek megőrzése és bővítése (natúrparkok kialakítása és új területek természetvédelmi oltalom alá helyezése) (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Tájrendezés, tájrehabilitáció, pihenőparkok kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI.1.3. Erdősültség növelése

A megye termőterületeinek az EU csatlakozással összefüggő, újszerű hasznosítási struktúrájában a szántóföldi művelésből kivonásra kerülő területek tájkonform és környezetbarát hasznosításának is prioritást kell kapnia, így kiemelt feladatként jelölhető meg a jelenlegi erdőterületek bővítése. Az erdőterületek növelését úgy kell megvalósítani, hogy igazodjon a táji, ökológiai értékekhez, és illeszkedjen a tájhasználati formák közé.

Mindezek érdekében az alábbi tevékenységek indítása szükséges:

- a) Az ártéri erdőgazdálkodás megújítása (rövid és középtávú feladat)
- b) Védelmi célú erdőtelepítés, többszintű erdősávok kialakítása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Gazdasági és egyéb célú erdőtelepítés, fásítás (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI.2. Az infrastrukturális felzárkózás folytatása

Az infrastruktúra kiépítésének folytatása egyaránt szolgálja a gazdaság versenyképességének fejlesztését, az életkörülmények javítását és a környezet védelmét. A megye társadalmi-gazdasági súlyának növelése indokolta, az eddig elért eredmények pedig szükségessé és lehetővé teszik, hogy egyes fejlesztések az országos célkitűzéseknél előbb valósuljanak meg.

VI.2.1. A lakhatás körülményeinek javítása

A lakáskörülmények javítása terén elsődleges cél a mennyiségi hiányok felszámolása és a telepszerű lakóközvetek korszerűsítése. Hosszabb távon érhető el a lakókörnyezet általános fejlesztése a településközpontok fejlesztésével és az ipari üzemek kitelepítésével, valamint a színvonal emelése a lakásmobilitás elősegítésével, illetve a kínálati piac feltételeinek megteremtésével.

A lakhatás körülményeinek javítása érdekében szükséges:

- a) A településközpontok rekonstrukciója, az épített környezet védelme és megújítása, a zöldövezetek bővítése, közterületek fejlesztése, valamint a kártevők összehangolt gyérítése (rövid és középtávú feladat)
- b) A panelházak, teleszerű építmények rekonstrukciója (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A belterületi úthálózat teljeskörű kiépítése, kerékpárutak, járdák építése (rövid és középtávú feladat)
- d) A lakások komfortosságának emelése, a fiatal házaspárok lakáshoz jutásának elősegítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- e) A lakóövezetektől a termelési célú telephelyek kitelepítése (közép- és hosszú távú feladat)

VI.2.2. *Az egészséges ivóvíz teljeskörű biztosítása*

Az ivóvízellátás területén legfontosabb feladat az EU normáknak és a helyi önkormányzatokról szóló törvény előírásainak megfelelően az új, magyar határérték szerinti megfelelő egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása a lakosság egészségi állapotának megóvása érdekében, valamint az elavult csőhálózat cseréje, várhatóan legkésőbb 2012-ig.

Ennek keretében szükséges:

- a) Az egészséges ivóvízellátás biztosítása valamennyi településen (rövid és középtávú feladat)
- b) Az ivóvíz-hálózatok műszaki állapotának javítása, a szükséges hálózati rekonstrukciók elvégzése (rövid és középtávú feladat)

VI.2.3. *A korszerű szennyvízkezelés megvalósítása*

A környezet terhelésének csökkenése, a felszíni és a felszín alatti vizek védelme és a gazdasági bázis fejlesztése szükségessé teszi, hogy a szennyvizek gyűjtése, elvezetése és tisztítása is a kialakult elképzeléseknek megfelelően, lehetőleg 10 éven belül, a követelményekhez igazodóan valamennyi településen megvalósuljon.

- a) A 2.000 LE (lakosegyenérték) feletti településeken a szennyvízkezelés teljeskörű biztosítása (rövid és középtávú feladat)
- b) A 2.000 LE alatti településeken a szennyvízkezelés kialakítása (középtávú feladat)
- c) A szippantott szennyvíz kezelésének teljeskörű megoldása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) Az ipari és mezőgazdasági szennyvizek fokozott kezelése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI.2.4. A korszerű hulladékgazdálkodás megteremtése

A megye jelenlegi hulladékgazdálkodási rendszere egyre inkább megfelel a fenntartható fejlődés elve szerint kialakított elvárásoknak. Szükséges a megyei hulladékgyűjtés és -feldolgozás folyamatos fejlesztése, biztosítva a környezeti terhelés csökkentését és a szakszerű EU normákkal szinkronban lévő rendszer kialakítását. Mindezek megvalósulása alapján 2015-ig létrejöhet a megyében a korszerű hulladékgazdálkodás valamennyi feltétele és eleme.

E célkitűzés elérése érdekében szükséges:

- a) A térségi hulladékgazdálkodási rendszerek és a szelektív hulladékgyűjtés teljeskörűvé tétele, a keletkező hulladékmennyiség csökkentése és a hulladékfeldolgozás összehangolt fejlesztése (rövid és középtávú feladat)
- b) A bezárt települési lerakók rekultivációja, az állati hullák elhelyezésének megoldása, az illegális hulladék-lerakóhelyek feltérképezése és megszüntetése (rövid, középtávú feladat)

VI.2.5. Az energetikai rendszerek modernizálása

A megye gazdaságának növekedése és a lakosság életminőségének javulása, a gazdaságossági követelmények előtérbe kerülése indokoltá teszik az energiagazdálkodás korszerűsítését. Az alternatív energiahordozók szerepe a nem megújuló energiahordozók fokozatos kimerülésével, s a környezetvédelmi szempontok erősödésével mindinkább előtérbe kerül. Egyes feladatokat – biztonságos fűtési energiaellátás, alternatív módokat elterjesztése – azonban már rövidtávon is meg kell oldani.

A fenti célok megvalósítását szolgálja:

- a) Megújuló energiát hasznosító országos, térségi és helyi jelentőségű erőművek létesítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- b) A megújuló energiaforrások ipari és lakossági hasznosításának elterjesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) Az alternatív energia (napenergia, szélenergia, biomassza, geotermikus energia) hasznosításának fejlesztése egyedi és települési szinten (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- d) A fűtési rendszerek és az épületek energiatakarékos modernizálása (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

VI.3. Öntözésfejlesztés

Az öntözésfejlesztés a megye mezőgazdasága jövőjének kulcsa. A tervezett vízgazdálkodási beavatkozások megteremtik a bővítés lehetőségét. A jó környezeti állapothoz pedig együttesen járulnak hozzá.

VI.3.1. Öntözésfejlesztés

A megye mezőgazdasága jövőbeni fejlesztési lehetőségei között meghatározó szerepű az öntözési kapacitások kihasználása és bővítése. Ez nemcsak a termelés korszerűsítését és biztonságának növelését teszi lehetővé, hanem legtöbbször a környezeti adottságokhoz igazodó, fenntartható agrártermelést is elősegíti. Részben ehhez kapcsolódik a többfunkciós komplex beruházás, a Jászsági-főcsatorna meghosszabbítása, amely a Zagyva és a Tarna folyók vízpótlását, a térségben a biztonságos vízbázis kiépítését és a vízkormányzás átalakítását eredményezi.

E célok megvalósítása érdekében szükséges:

- a) Megyei öntözésfejlesztési program kidolgozása és megvalósítása (rövid és középtávú feladat)
- b) A Jászsági-főcsatorna főművi részeinek állami beruházásként történő megépítése és a kapcsolódó rendszerek kiépítése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)
- c) A meglévő öntözőművek rekonstrukciója és fejlesztése (rövid, közép- és hosszú távú feladat)

III. A terület-felhasználás megyei alapelvei

Az ezredforduló óta néhány természeti és társadalmi változás vitathatatlanul felgyorsult, és ezzel párhuzamosan azok várható közvetlen és közvetett hatásának növekedése egyre több szakterület által elismertté vált.

I. Természeti változás: a klímaváltozás

Nem hagyható figyelmen kívül az időjárás akár évtizedeken belül bekövetkező meghatározó mértékű változása, amelynek következtében a megyében a nyári csapadék a jelenleginél 20-25%-kal kevesebb lehet, míg a téli – gyakran fagymentes – csapadék közelítően ennyivel nő. A csapadékhiány és az általános felmelegedés együttes hatására egyre valószínűbbek az igen erős szélviharok.

Az erőforrások védelmét szolgáló területhasználati elv:

- A tisztább, természetesebb környezet, egészségesebb és fenntartható társadalom érdekében: nem vagy nehezen megújuló helyi erőforrások (pl. termőföld, tájkép, természetközeli állapotú területek, kulturális örökség) védelmét szolgáló területhasználat.

Ezek közül kiemelten kell kezelni:

- a felszíni vizek évszakok közötti kiegyenlítő tárolását, védelmét,
- a jó minőségű, és egyéb tulajdonságai alapján e szerepre alkalmas szántóföldek megőrzését, más célú hasznosítástól való védelmét,
- az e szerepre alkalmas, a táj többi alkotóelemével összhangban lévő erdőterületek növekedését szolgáló területhasználatot,
- a helyes tájgazdálkodás alkalmazásával a parlagfűvel fertőzött területek visszaszorítását.

II. Társadalmi változás: az energiaárak növekedése

A nem megújuló energiaforrásokhoz való hozzájutás költségének növekedése, és a megújuló energiák alkalmazásának szükségesnél lassabb terjedése miatt további, meghatározó mértékű áremelkedés nem elkerülhető.

A hatékony, fenntartható térségi rendszereket, térségi gondolkodást kialakító térhasználat-szervezés elve:

- A hatékony és fenntartható módon tervezhető, kontrollálható, a külső tényezőknek kevésbé kiszolgáltatott térségi gazdálkodás érdekében: előnyt kell élvezniük a környezetükbe illeszkedő, az anyag, energia, információ és tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, valamint a városi-vidéki munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseknek.
- A tisztább környezet, a felelősségteljesebb és környezettudatosabb társadalom érdekében: a fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a lakosság lakó-, üdülő- és munkahelyéül szolgáló tájak megismertetéséhez, erősítve a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget.

A személy-, anyag- és energiamozgatás, az utazás igényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő térhasználat-szervezés elve:

- A tisztább környezet, az egészségesebb, a kulturális és szociális szükségleteire több időt fordító társadalom érdekében:
törekedni kell az utazási kényszer és az utazási idő csökkentésére, hasznosítására, valamint a fenntartható és biztonságos utazási módok alkalmazására.

Ezek közül kiemelten kell kezelni

- a külső tényezőktől független gazdálkodások arányának növekedését,
- az autonóm települések, térségek kialakulását szolgáló területhasználatot.

III. Az öntöző és az ivóvíz értékének növekedése

A föld népességnövekedésének jelenlegi mértéke az előzőekben jelzett változások következtében mind a mezőgazdaság részére felhasználható, mind a közvetlen emberi szükségletre felhasználható víz árának komoly mértékű emelkedése valószínűsíthető.

Az értékmegőrzést, hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés elve:

- A környezettudatos, helyi identitású társadalom és az esélyegyenlőség érdekében:
biztosítani kell a közkinccset képező természeti és kulturális értékek, valamint a közszolgáltatások és a közérdeklődésre számon tartott rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, hozzáférhetőségét, akadálymentesítését.
- A társadalmi-gazdasági folyamatok szervezésével összefüggő sokszor rejtett, környezeti és kulturális értékeket (erőforrásokat) degradáló hatások megelőzése érdekében:
a fejlesztések hely kiválasztásának, valamint a területi közigazgatás és közellátás szervezésének egyaránt szolgálnia kell a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést.

Ezek közül kiemelten kell kezelni

- a felszín alatti és felszíni vizeink védelmét, fontosságának társadalmi elismertségét,
- az arra alkalmas területeken a korszerű fokgazdálkodás elterjedését szolgáló területhasználatot.

IV. A lakosság egészségügyi állapotának romlása, veszélyeztetettségének növekedése

A szélsőséges időjárási jelenségek számának és azok káros hatásának növekedése a megye lakosságának egyre nagyobb arányára jelent közvetlen veszélyeztetettséget.

Az egészségmegőrzést és a lakosság veszélyeztetettségének csökkentését szolgáló térszerkezet-alakítás elve:

- A komplex tájgazdálkodás általánossá tétele során a megye – országos viszonylagban is kiemelkedő szintű – parlagfű-fertőzöttségének folyamatos csökkentésére is figyelemmel kell lenni.
- A már meglévő, illetve rendszeresen megjelenő veszélyek elleni tevékenységeken belül növelni kell a megelőzésre és az alkalmazkodó képesség növelésére fordított energia arányát mind térségi, mind települési szinten.

IV. A koncepció térségi vonatkozásai

A megyei területfejlesztési koncepció céljai és prioritásai alapvetően a megye egészét érintik. A kistérségek kapcsolódása a célrendszerhez összefoglalóan a következő:

Tevékenységek, programcsoportok	Jászberényi	Tisza-füredi	Mezőtúri	Karcagi	Szolnoki	Kun-szentmártoni	Török-szentmiklósi
I. Dinamikus tranzitárséggé válás							
I.1. Az elérhetőség fejlesztése							
I.1.1. Gyorsforgalmi úthálózat kiépítése	x			x	x	x	x
I.1.2. Főúthálózat fejlesztése, elkerülő utak építése	x	x	x	x	x	x	x
I.1.3. Vasúti fővonalak rekonstrukciója			x	x	x		x
I.1.4. A térszerkezet átformálását segítő közlekedésfejlesztés	x	x	x	x	x	x	x
I.2. Differenciált gazdaságfejlesztés előmozdítása							
I.2.1. Az ipari termelés bővítése és fejlesztése	x	x	x	x	x	x	x
I.2.2. A kis- és közepes vállalkozások tevékenységének erősítése	x	x	x	x	x	x	x
I.2.3. A gazdasági kooperáció, koordináció és intézményrendszerük erősítése	x	x	x	x	x	x	x
I.2.4. Logisztikai szolgáltatások fejlesztése	x			x	x		
I.3. Agrárfejlesztés							
I.3.1. Az agrárium jövedelemtermelő- és piacképességének erősítése	x	x	x	x	x	x	x
I.3.2. Az agrár-környezetvédelmi tevékenységek támogatása	x	x	x	x	x	x	x
I.4. Turizmusfejlesztés							
I.4.1. Egészségturizmus fejlesztése	x	x	x	x	x	x	
I.4.2. A turizmus természetközeli formáinak bővítése	x	x	x	x	x	x	x
I.4.3. A turisztikai szálláshelyek minőségi és mennyiségi növelése	x	x	x	x	x	x	x
I.4.4. A turisztikai desztinációk kialakítása, fejlesztése	x	x		x	x	x	
II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente							
II.1. A Tisza-mente fejlesztése							
II.1.1. A Tisza-mente térségének kiemelt fejlesztése		x			x	x	x
II.1.2. A szolnoki településeggyüttes kibontakozásának előmozdítása					x	x	x
II.1.3. A leghátrányosabb helyzetű térségek fejlődésének segítése		x				x	
II.2. A Tisza-mente turisztikai fejlesztése		x	x		x	x	x
II.2.1. A Tisza- és mellékfolyói turisztikai hasznosításának növelése							
III. Hárompólusú megye kialakulása							
III.1. A megye gazdasági centruma hatásának kiterjesztése							
III.1.1. A Jászberény-Szolnok tengelyhez kapcsolódó területek fejlesztése	x		x		x	x	x
III.2. A megye észak-keleti területének fejlesztése							
III.2.1. Új térségi pólus kialakítása		x		x			
III.2.2. A Tisza-tó az ökoturizmus központja		x					
III.3. Térségi együttműködések elmélyítése							
III.3.1. A kisvárosok funkcióinak bővítése	x	x	x	x			
III.3.2. Regionális és térségi együttműködések erősítése	x	x	x	x	x	x	x
III.3.3. Kistérségi, településközi társulások és programok támogatása	x	x	x	x	x	x	x
III.4. Vidékfejlesztés							
III.4.1. Vidéki infrastruktúra fejlesztése	x	x	x	x	x	x	x
III.4.2. Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzés előmozdítása	x	x	x	x	x	x	x
III.4.3. Kulturális örökség védelme	x	x	x	x	x	x	x
III.4.4. Közösségi együttműködések, szolgáltatások fejlesztése	x	x	x	x	x	x	x

Tevékenységek, programcsoportok	Jászberényi	Tisza-füredi	Mezőtúri	Karcagi	Szolnoki	Kun-szentmártoni	Törökszentmiklósi
IV. Képzett, egészséges népesség							
<i>IV.1. A tudásbázis erősítése</i>							
IV.1.1. A szaktudás piacképességének erősítése	X	X	X	X	X	X	X
IV.1.2. A tudományos élet és a felsőfokú oktatás fejlesztése	X		X	X	X		
IV.1.3. A társadalmi innováció fejlesztése	X	X	X	X	X	X	X
IV.1.4. Az információs társadalom feltételeinek javítása	X	X	X	X	X	X	X
<i>IV.2. A népesség egészségi állapotának javítása</i>							
IV.2.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése	X	X	X	X	X	X	X
IV.2.2. Az egészséges életmód elterjesztése	X	X	X	X	X	X	X
V. Felzárkózó társadalmi csoportok							
<i>V.1. A szolidáris társadalmi törekvések támogatása</i>							
V.1.1. A hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása	X	X	X	X	X	X	X
V.1.2. Foglalkoztatási lehetőségek növelése	X	X	X	X	X	X	X
V.1.3. A cigányság helyzetének javítása	X	X	X	X	X	X	X
<i>V.2. A biztonság növelése</i>							
V.2.1. A közrend és közbiztonság erősítése	X	X	X	X	X	X	X
VI. Kiváló állapotú környezet							
<i>VI.1. A környezetbiztonság növelése, a környezet állapotának javítása</i>							
VI.1.1. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, ár- és belvízvédelmi biztonság növelése	X	X	X	X	X	X	X
VI.1.2. Táj- és természetvédelem	X	X	X	X	X	X	X
VI.1.3. Erdősültség növelése	X	X	X	X	X	X	X
<i>VI.2. Az infrastrukturális felzárkózás folytatása</i>							
VI.2.1. A lakhatás körülményeinek javítása	X	X	X	X	X	X	X
VI.2.2. Az egészséges ivóvíz teljeskörű biztosítása	X	X	X	X	X	X	X
VI.2.3. A korszerű szennyvízkezelés megvalósítása	X	X	X			X	X
VI.2.4. A korszerű hulladékgazdálkodás megteremtése	X	X	X	X	X	X	X
VI.2.5. Az energetikai rendszerek modernizálása	X	X	X	X	X	X	X
<i>VI.3. Öntözésfejlesztés</i>							
VI.3.1. Öntözésfejlesztés	X	X		X		X	X

V. A koncepció megvalósítását segítő eszköz- és intézményrendszer

Az Európai Unió regionális politikájának alapelveire és célkitűzéseire épülő megyei területfejlesztési koncepció sikeres megvalósítása, benne a „*Fenntartható fejlődés a sokszínű együttműködés keretében*” jövőkép elérésének előfeltétele egy hatékony, a változásokra sikeresen reagáló professzionális intézményrendszer megteremtése.

Ezen intézményrendszer működés-filozófiájának középpontjában az együttműködések ösztönzése áll a gazdaságépítés és társadalomfejlesztés területén, a külső és belső kohézió megvalósítása érdekében.

A hatékony intézményrendszert nem új szervezetekből kell létrehozni, hanem a meglévő szervezetek hálózati jellegű újragondolt együttműködése és reaktivizálása szükséges. Olyan intézményi struktúra kialakítása szükséges, amelyben az együttműködő felek célirányos lobby tevékenysége a megye és a kistérségek érdekérvényesítő képességének növelését, hatékonyabb beruházás- és tőkevonzó képességét szolgálja.

Az intézményrendszer középpontjában a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács áll, amelynek törvényi feladata a konkrét területfejlesztési funkciók betöltése. A tanács működésének segítségével meghatározó szerepe van a munkaszervezeti feladatokat ellátó Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.-nek. A tanács tevékenységét kiegészíti a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat és Hivatala koordinációs és integrációs jellegű munkavégzése.

Az intézményrendszer meghatározó elemei a kistérségi szinten megalakult önkormányzati és/vagy többcélú társulások és munkaszervezeteik, amelyek stabil alapot nyújtanak a települési kapcsolattartáshoz, a program- és projektgeneráláshoz a koncepció megvalósítása keretében. A kistérségi irodahálózat mennyiségi és minőségi fejlesztése azonban elengedhetetlenül szükséges, ide kell integrálni valamennyi térségi szereplőt a vidékfejlesztés önálló hálózatán kívül.

Az intézményrendszer további fontos eleme a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, valamint a Gazdaságfejlesztő és Innovációs Nonprofit Kft.

A térség- és gazdaságfejlesztési feladatok megvalósításában érintett szereplők (regionális munkaügyi központ, gazdasági kamarák, ipari parkok, a Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, MVH megyei kirendeltsége, Magyar Közút Nonprofit Zrt megyei igazgatósága, KÖTIKÖVIZIG) nagy részét összefogja a gazdaságfejlesztési és befektetés-ösztönzési együttműködési megállapodás.

A megyei szintet meghaladóan elsősorban az Észak-alföldi régióban működő regionális szervezetekkel (Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács és Ügynökség; Észak-alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság; Tisza-tavi Regionális Idegenforgalmi Bizottság és a Magyar Turizmus Zrt kapcsolódó szervezetei; Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Tanács; Észak-alföldi Regionális Egészségügyi Tanács) szükséges a megyei területfejlesztési tanács kapcsolatrendszerének elmélyítése, esetleges intézményesítése.

A gazdasági és társadalmi élet területén meghatározó, térségi, megyei és megyehatáron átnyúló együttműködések között említést érdemel a Tisza Vízyűjtő Programrégió Önkormányzati Társulás, Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács.

A fentiekben túlmenően az alábbiak szerint vázolhatóak a szükséges új együttműködések és eszközök:

- a megye nemzetközi gazdasági kapcsolatainak erősítése érdekében a befektetési tevékenység erősítése a gazdaságfejlesztő intézményeknél;
- a szomszédos megyékkel együttműködések kialakítása;

- a szoros kapcsolat kialakítása a megyében működő nagyobb vállalkozásokkal;
- megyei és térségi szinten a jelentősebb vállalkozók folyamatos párbeszédének kialakítása;
- a vidékfejlesztés önálló intézményeinek erősítése;
- civil szervezetek bevonásával a megyei és kistérségi koncepciók és programok integrálásának és koordinálásának biztosítása és ezek társadalmatisításának erősítése;
- a tudományos, illetve szakértői háttér erősítése, bővítése megyei és kistérségi szinten a koncepcióalkotás, a programozás és a projektkészítés terén.

A koncepció megvalósításában meghatározó jelentőségű lesz, hogy a megyei területfejlesztési tanács miként tud kialakítani önálló cél- és támogatási rendszert, illetve hogyan tudja biztosítani az egyéb alapok igénybevételek koordinálását.

A koncepcióban foglalt célok és feladatok közül számosak a megvalósítása nem lehetséges kormányzati támogatás nélkül. Ezek közül kiemelendő a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése megvalósítása és a tervezett gyorsforgalmi útfejlesztések mellett a Jászsági főcsatorna megépítése, a megye észak-keleti felének kiemelt fejlesztése, a Tiszazug és a Közép-Tiszavidék felzárkóztatása, valamint a kunmadarasi repülőtér hasznosítása.

A koncepció megvalósítása csak a területfejlesztés valamennyi szereplőjének összefogásával biztosítható. A célok és a megvalósításban érintett szintek, továbbá a társadalmi-gazdasági szférák kapcsolatrendszere a következő:

Tevékenységek, programcsoportok	Országos	Regionális	Megyei	Kistérségi	Vállalkozói	Civil
I. Dinamikus tranzitárséggé válás						
I.1. Az elérhetőség fejlesztése						
I.1.1. Gyorsforgalmi úthálózat kiépítése	x	x	x			
I.1.2. Főúthálózat fejlesztése, elkerülő utak építése		x	x	x		
I.1.3. Vasúti fővonalak rekonstrukciója	x	x	x			
I.1.4. A térszerkezet átformálását segítő közlekedésfejlesztés		x	x	x	x	
I.2. Differenciált gazdaságfejlesztés előmozdítása						
I.2.1. Az ipari termelés bővítése és fejlesztése	x	x	x		x	
I.2.2. A kis- és közepes vállalkozások tevékenységének erősítése	x	x	x	x	x	x
I.2.3. A gazdasági kooperáció, koordináció és intézményrendszerük erősítése			x	x	x	
I.2.4. Logisztikai szolgáltatások fejlesztése	x	x	x		x	
I.3. Agrárfejlesztés						
I.3.1. Az agrárium jövedelemtermelő- és piacképességének erősítése	x		x	x	x	
I.3.2. Az agrár-környezetvédelmi tevékenységek támogatása	x		x	x	x	
I.4. Turizmusfejlesztés						
I.4.1. Egészségturizmus fejlesztése		x	x	x	x	x
I.4.2. A turizmus természetközeli formáinak bővítése		x	x	x	x	x
I.4.3. A turisztikai szálláshelyek minőségi és mennyiségi növelése		x	x	x	x	x
I.4.4. A turisztikai desztinációk kialakítása, fejlesztése		x	x	x	x	x
II. Kiegyensúlyozódó Tisza-mente						
II.1. A Tisza-mente fejlesztése						
II.1.1. A Tisza-mente térségének kiemelt fejlesztése	x	x	x	x	x	x
II.1.2. A szolnoki településegüttes kibontakozásának előmozdítása		x	x	x	x	
II.1.3. A leghátrányosabb helyzetű térségek fejlődésének segítése	x	x	x	x	x	x
II.2. A Tisza-mente turisztikai fejlesztése						
II.2.1. A Tisza- és mellékfolyói turisztikai hasznosításának növelése		x	x	x	x	
III. Hárompólusú megye kialakulása						
III.1. A megye gazdasági centruma hatásának kiterjesztése						
III.1.1. A Jászberény-Szolnok tengelyhez kapcsolódó területek fejlesztése		x	x	x	x	x
III.2. A megye észak-keleti területének fejlesztése						
III.2.1. Új térségi pólus kialakítása	x	x	x	x	x	x
III.2.2. A Tisza-tó az ökoturizmus központja		x	x	x	x	x
III.3. Térségi együttműködések elmélyítése						
III.3.1. A kisvárosok funkcióinak bővítése		x	x	x	x	x
III.3.2. Regionális és térségi együttműködések erősítése		x	x	x		x
III.3.3. Kistérségi, településközi társulások és programok támogatása		x	x	x	x	x
III.4. Vidékfejlesztés						
III.4.1. Vidéki infrastruktúra fejlesztése		x	x	x	x	x
III.4.2. Tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzés előmozdítása		x	x	x	x	x
III.4.3. Kulturális örökség védelme		x	x	x	x	x
III.4.4. Közösségi együttműködések, szolgáltatások fejlesztése		x	x	x	x	x

Tevékenységek, programcsoportok	Országos	Regionális	Megyei	Kistérségi	Vállalkozói	Civil
IV. Képzett, egészséges népesség						
IV.1. A tudásbázis erősítése						
IV.1.1. A szaktudás piacképességének erősítése	X	X	X	X	X	
IV.1.2. A tudományos élet és a felsőfokú oktatás fejlesztése	X	X	X		X	
IV.1.3. A társadalmi innováció fejlesztése		X	X	X	X	X
IV.1.4. Az információs társadalom feltételeinek javítása	X	X	X	X	X	X
IV.2. A népesség egészségi állapotának javítása						
IV.2.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése		X	X	X		
IV.2.2. Az egészséges életmód elterjesztése		X	X	X		X
V. Felzárkózó társadalmi csoportok						
V.1. A szolidáris társadalmi törekvések támogatása						
V.1.1. A hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása	X	X	X	X		X
V.1.2. Foglalkoztatási lehetőségek növelése	X	X	X	X	X	
V.1.3. A cigányság helyzetének javítása	X	X	X	X		X
V.2. A biztonság növelése						
V.2.1. A közrend és közbiztonság erősítése	X	X	X	X		X
VI. Kiváló állapotú környezet						
VI.1. A környezetbiztonság növelése, a környezet állapotának javítása						
VI.1.1. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, ár- és belvízvédelmi biztonság növelése	X	X	X			
VI.1.2. Táj- és természetvédelem		X	X	X	X	X
VI.1.3. Erdősültség növelése		X	X		X	
VI.2. Az infrastrukturális felzárkózás folytatása						
VI.2.1. A lakhatás körülményeinek javítása	X	X	X	X		
VI.2.2. Az egészséges ivóvíz teljeskörű biztosítása	X	X	X	X		
VI.2.3. A korszerű szennyvízkezelés megvalósítása	X	X	X	X		
VI.2.4. A korszerű hulladékgyűjtés megteremtése	X	X	X	X	X	
VI.2.5. Az energetikai rendszerek modernizálása	X	X	X	X	X	
VI.3. Öntözésfejlesztés						
VI.3.1. Öntözésfejlesztés	X	X	X		X	